

T.C.
GÜMÜŞHANE ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANA BİLİM DALI

ORTAÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNİN BEDEN EĞİTİMİ DERSİNE
YATKINLIĞININ FAİR PLAY DAVRANIŞI SERGİLEME SIKLIĞINA
ETKİSİNİN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS

FURKAN BAYRAK

Haziran 2026
GÜMÜŞHANE

T.C.

**GÜMÜŞHANE ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANA BİLİM DALI

**ORTAÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNİN BEDEN EĞİTİMİ DERSİNE
YATKINLIĞININ FAİR PLAY DAVRANIŞI SERGİLEME SIKLIĞINA
ETKİSİNİN İNCELENMESİ**

**INVESTIGATION OF THE EFFECT OF SECONDARY SCHOOL
STUDENTS' APTITUDE TOWARDS PHYSICAL EDUCATION
LESSONS ON THE FREQUENCY OF FAIR PLAY BEHAVIOR**

YÜKSEK LİSANS

FURKAN BAYRAK

**Haziran 2026
GÜMÜŞHANE**

**GÜMÜŞHANE
ÜNİVERSİTESİ**

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

T.C.

**GÜMÜŞHANE ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANA BİLİM DALI

**ORTAÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNİN BEDEN EĞİTİMİ DERSİNE
YATKINLIĞININ FAİR PLAY DAVRANIŞI SERGİLEME SIKLIĞINA
ETKİSİNİN İNCELENMESİ**

**INVESTIGATION OF THE EFFECT OF SECONDARY SCHOOL
STUDENTS' APTITUDE TOWARDS PHYSICAL EDUCATION
LESSONS ON THE FREQUENCY OF FAIR PLAY BEHAVIOR**

YÜKSEK LİSANS

FURKAN BAYRAK

DANIŞMAN: PROF. DR. MUSTAFA KOÇ

Haziran 2026

GÜMÜŞHANE

KABUL VE ONAY

Prof. Dr. Mustafa KOÇ danışmanlığında, **Furkan BAYRAK** tarafından hazırlanan “**Ortaöğretim Öğrencilerinin Beden Eğitimi Dersine Yatkınlığının Fair Play Davranışı Sergileme Sıklığına Etkisinin İncelenmesi**” isimli bu çalışma, 12/06/2026 tarihinde yapılan lisansüstü tez savunma sınavı sonucunda **Oy Birliği** ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından **Yüksek Lisans Tezi** olarak kabul edilmiştir..

.....
Dr. Öğr. Üyesi Abdurrahman YARAŞ (Başkan)

.....
Prof. Dr. Mustafa KOÇ (Danışman)

.....
Dr. Öğr. Üyesi Görkem MENTEŞ (Üye)

Lisansüstü tez savunma sınavında başarılı bulunarak kabul edilen bu tezin ciltlenmiş hali, /..... /..... tarihli ve / sayılı Enstitü Yönetim Kurulu toplantısında görüşülmüş ve tez yazım kılavuzuna uygun bulunarak onaylanmıştır.

Prof. Dr. Duygu ÖZDEŞ

Enstitü Müdürü

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK BEYANI

Yüksek Lisans Tezi olarak hazırlamış olduğum “**Ortaöğretim Öğrencilerinin Beden Eğitimi Dersine Yatkınlığının Fair Play Davranışı Sergileme Sıklığına Etkisinin İncelenmesi**” isimli bu tezimin, tamamen kendi çalışmam olduğunu, danışmanımın sorumluluğunda hazırladığımı, her alıntıya kaynak gösterdiğimi, alıntı yaptığım tüm çalışmaları kaynakçada belirttiğimi ve Gümüşhane Üniversitesi’nin lisanslı kullanıcısı olduğu intihal yazılım programı ile Lisansüstü Eğitim Enstitüsü’nün belirlediği kıstaslara uygun olarak raporladığımı taahhüt ederim. Tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının Gümüşhane Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü arşivinde saklanmasına izin verdiğimi onaylarım.

12/06/2026

.....

Furkan BAYRAK

TEŞEKKÜR

Beden Eğitimi ve Spor bölümümde, yüksek lisans tezimi yazmama katkısı olan kişilere ekseriyetle teşekkür ederim. Danışmanım olan Prof. Dr. Mustafa KOÇ hocama teşekkürlerimi sunarım. Eğitim aldığım ve tezimi hazırladığım Gümüşhane Üniversitesi'nin bünyesinde bulunan tüm hocalarıma teşekkürlerimi sunarım. Bu çalışma sadece bir yüksek lisans tezi ya da akademik bir çalışma değil, kendimi de geliştirdiğim yakınlarımla, hocalarımla sonsuz desteklerini aldığım çalışmadır.

Furkan BAYRAK
GÜMÜŞHANE – 2026

ÖZET

Bu araştırma, ortaöğretim düzeyindeki öğrencilerin Beden Eğitimi ve Spor (BES) derslerine yatkınlık düzeylerinin, Fair Play davranışları sergilemeleri üzerindeki etkisini nicel yöntemler çerçevesinde incelemeyi amaçlamaktadır.

Araştırma, nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama modeline dayandırılmıştır. Çalışmanın örneklemini, 2025-2026 eğitim-öğretim yılında Ankara ilinde öğrenim görmekte olan ve gönüllülük esasıyla araştırmaya katılan 272 kadın, 227 erkek olmak üzere toplam 499 ortaöğretim öğrencisi oluşturmaktadır. Veri toplama araçları Beden Eğitimi Dersi Yatkınlık Ölçeği (BEDYÖ) ile Fair Play Davranışlarını Sergileme Sıklığı Ölçeği (FPDSÖ) kullanılmıştır. Elde edilen veriler SPSS 22.0 istatistik programında bağımsız örneklem t-testi, tek faktörlü varyans analizi (ANOVA), Tukey post-hoc testi, Pearson korelasyon analizi ve basit doğrusal regresyon analizi ile sınanmıştır.

Betimsel bulgular incelendiğinde, öğrencilerin fair play davranışlarını orta-yüksek düzeyde sergilediği ve beden eğitimi dersine yönelik tutumlarının genel itibarıyla olumlu olduğu saptanmıştır. Cinsiyet değişkeni açısından erkek öğrencilerin beden eğitime verdiği değer ve algılanan yetenek puanlarının kadın öğrencilere kıyasla yüksek olduğu belirlenmiş ($p<0,05$) ancak fair play davranış sıklığı bakımından cinsiyete göre anlamlı farklılık tespit edilmemiştir ($p>0,05$). Lisanslı sporcu olan öğrenciler, hem beden eğitimi dersine yatkınlık hem de fair play davranışları bakımından lisanssız öğrencilere göre anlamlı ölçüde daha yüksek puanlar sergilemiştir ($p<0,05$). Pearson korelasyon analizi bulguları, beden eğitimi dersine yatkınlık ile fair play davranışları sergileme sıklığı arasında pozitif yönlü, düşük düzeyde anlamlı bir ilişkinin varlığına işaret etmektedir.

Sonuç olarak, ortaöğretim öğrencilerinin beden eğitimi dersine yatkınlık düzeylerinin fair play davranışlarını pozitif ancak sınırlı ölçüde etkilediği görülmüş; bu ilişkinin güçlendirilmesinde aktif spor geçmişi ve aile desteğinin rol oynadığı anlaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Beden eğitimi, Fair play, Ortaöğretim öğrencileri

ABSTRACT

This research aims to examine the effect of secondary school students' aptitude for Physical Education and Sports (PES) on their display of Fair Play behaviors, using quantitative methods.

The research is based on a correlational survey model, a quantitative research method. The sample consists of 499 secondary school students (272 women and 227 men) studying in Ankara during the 2025-2026 academic year, who participated in the research on a voluntary basis. The data collection tools used were the Physical Education Aptitude Scale (BEDYÖ) and the Fair Play Behavior Frequency Scale (FPDSÖ). The obtained data were analyzed using independent samples t-test, one-way analysis of variance (ANOVA), Tukey post-hoc test, Pearson correlation analysis, and simple linear regression analysis in the SPSS 22.0 statistical program.

Descriptive findings revealed that students exhibited fair play behaviors at a moderate to high level and generally had positive attitudes towards physical education classes. Regarding gender, male students showed higher values and perceived aptitude scores for physical education compared to female students ($p<0,05$) however, no significant difference was found in the frequency of fair play behaviors based on gender ($p>0,05$). Students who were licensed athletes showed significantly higher scores than unlicensed students in both aptitude for physical education and fair play behaviors ($p<0,05$). Pearson correlation analysis findings indicate a positive, low-level, significant relationship between aptitude for physical education and the frequency of exhibiting fair play behaviors.

In conclusion, it was observed that the aptitude levels of secondary school students for physical education classes positively but to a limited extent influenced their fair play behaviors; active sports background and family support were found to play a role in strengthening this relationship.

Keywords: Physical education, Fair play, Secondary school students

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY.....	III
BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK BEYANI.....	IV
TEŞEKKÜR.....	V
ÖZET.....	VI
ABSTRACT.....	VII
İÇİNDEKİLER.....	VIII
TABLolar DİZİNİ.....	X
EKLER DİZİNİ.....	XI
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ.....	XII
1.GİRİŞ.....	1
2.GENEL BİLGİLER.....	2
2.1. Ahlak ve Etik.....	2
2.2. Fair Play Anlayışı.....	3
2.2.1. Fair Play Anlayışında Sporcuların Sorumlulukları.....	3
2.2.2. Fair Play Anlayışında Hakem ve Yöneticilerin Sorumlulukları.....	4
2.3. Beden Eğitimi ve Sporun Eğitsel Rolü.....	4
2.3.1. Ortaöğretim Döneminde Beden Eğitimi.....	5
2.4. Ortaöğretim Öğrencilerinin Beden Eğitimi Derslerine Tutumu (Yatkınlıkları).....	6
2.5. Beden Eğitimi ve Fair Play İlişkisi.....	8
2.5.1. Beden Eğitimi Derslerinin Fair Play Anlayışına Negatif Etkenleri.....	9
2.5.2. Beden Eğitimi Derslerinin Fair Play Anlayışına Pozitif Etkenleri.....	10
2.6. İlgili Araştırmalar.....	11
3. YÖNTEM.....	14
3.1. Araştırma Modeli.....	14
3.2. Evren ve Örneklem.....	14
3.3. Veri Toplama Araçları.....	14
3.3.1 Beden Eğitimi Dersi Yatkınlık Ölçeği.....	14
3.3.2. Fair Play Davranışları Sergileme Sıklığı Ölçeği.....	15
3.4. Verilerin Analizi.....	15
4.BULGULAR.....	17
4.1. Betimsel Analizler.....	17
5. TARTIŞMA VE SONUÇ.....	31

5.1. Betimsel Bulgulara İlişkin Tartışma.....	31
5.2. Cinsiyet Değişkenine İlişkin Tartışma.....	31
5.3. Ciddi Yaralanma Değişkenine İlişkin Tartışma.....	32
5.4. Lisanslı Sporcu Olma Değişkenine İlişkin Tartışma.....	32
5.5. Spor Dalı Değişkenine İlişkin Tartışma.....	33
5.6. Okul Takımında Yer Alma Değişkenine İlişkin Tartışma.....	34
5.7. Ailede Spor Yapan Birey Bulunması Değişkenine İlişkin Tartışma.....	34
5.8. Lisans Yılı Değişkenine İlişkin Tartışma.....	34
5.9. Akademik Başarı ve Sınıf Düzeyi Değişkenlerine İlişkin Tartışma.....	35
5.10. Yatkınlık ile Fair Play Arasındaki İlişkiye Dair Tartışma.....	35
5.11. Genel Sonuç.....	36
6. ÖNERİLER.....	37
KAYNAKÇA.....	38
EKLER.....	42
ETİK KURUL KARARI.....	45
ÖZGEÇMİŞ.....	46

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Bilgilerine İlişkin Analizler.....	17
Tablo 2. Betimsel istatistikler ve normallik testi sonuçları.....	18
Tablo 3. Öğrencilerin Beden Eğitimi Dersi Yatkinlik düzeylerinin ve Fair Play Sıklığının cinsiyet değişkenine göre incelenmesi (T testi sonuçları).....	19
Tablo 4. Öğrencilerin Beden Eğitimi Dersinde Ciddi Yaralanma Durumuna Göre Ölçek Puanlarının Karşılaştırılması (Bağımsız Örneklem t-Testi).....	20
Tablo 5. Öğrencilerin Beden Eğitimi Dersi Yatkinlik düzeylerinin ve Fair Play Sıklığının lisanslı sporcu olma durumuna göre incelenmesi (T testi sonuçları).....	21
Tablo 6. Öğrencilerin Beden Eğitimi Dersi Yatkinlik düzeylerinin ve Fair Play Sıklığının spor dalı değişkenine göre incelenmesi (T testi sonuçları).....	22
Tablo 7. Öğrencilerin Beden Eğitimi Dersi Yatkinlik düzeylerinin ve Fair Play Sıklığının Okul takımlarında yer almalarına göre incelenmesi (T testi sonuçları).....	23
Tablo 8. Öğrencilerin Beden Eğitimi Dersi Yatkinlik düzeylerinin ve Fair Play Sıklığının ailedeki diğer bireylerin spor yapma durumuna göre incelenmesi (T testi sonuçları).....	24
Tablo 9. Öğrencilerin Beden Eğitimi Dersi Yatkinlik düzeylerinin ve Fair Play Sıklığının Lisans yılı sınıflamasına göre incelenmesi (ANOVA testi sonuçları).....	25
Tablo 10. Öğrencilerin akademik başarı durumlarına göre Beden Eğitimi Dersi Yatkinlik ve Fair Play Davranış Sergileme Sıklığı puanlarının karşılaştırılması (ANOVA testi sonuçları).....	26
Tablo 11. Öğrencilerin Beden Eğitimi Dersi Yatkinlik düzeylerinin ve Fair Play Sıklığının sınıf düzeyine göre karşılaştırılması (ANOVA testi sonuçları).....	28
Tablo 12. Öğrencilerin Beden Eğitimi Dersi Yatkinlik düzeyleri ile Fair Play Sıklığı düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi (Pearson Korelasyon testi sonuçları).....	29
Tablo 13. Beden Eğitimi Dersi Yatkinlik düzeyleri ile Fair Play Sıklığı düzeyleri ilişkileri Etkisini Basit regresyon analizi sonuçları.....	30

EKLER DİZİNİ

Ek 1 Kişisel Bilgi Formu.....	42
Ek 2 Araştırmada Kullanılan Ölçekler.....	43

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

$\bar{X}$	: Aritmetik ortalama
ss	: Standart sapma
n	: Katılımcı (örneklem) sayısı
sd	: Serbestlik derecesi
t	: t-Testi değeri
F	: Varyans analizi (ANOVA) değeri
r	: Pearson korelasyon katsayısı
R^2	: Belirleme katsayısı
p	: Anlamlılık (önem) düzeyi
%	: Yüzde
BE	: Beden Eğitimi
BES	: Beden Eğitimi ve Spor
BEDYÖ	: Beden Eğitimi Dersi Yatkınlık Ölçeği
FPDSÖ	: Fair Play Davranışlarını Sergileme Sıklığı Ölçeği
ANOVA	: Tek Yönlü Varyans Analizi
IFPC	: Uluslararası Fair Play Komitesi
SPSS	: Statistical Package for the Social Sciences

1.GİRİŞ

Ergenlik dönemi ; bireyin kişisel, fiziksel ve ahlaki gelişiminin en yoğun yaşandığı evrelerden biridir. Bu dönemde gençlerin fiziksel aktivitelere yönelik yatkınlıkları ile bu etkinlikler sırasında sergiledikleri ahlaki davranışlar, eğitim ve spor bilimleri açısından önem taşıyan bir araştırma alanı oluşturmaktadır. Özellikle ortaöğretim düzeyindeki öğrencilerin beden eğitimi derslerine olan yatkınlıkları yalnızca fiziksel gelişimleriyle değil, ahlaki ve sosyal gelişimleriyle de yakından ilişkilidir. Bu nedenle öğrencilerin beden eğitimi derslerine ne ölçüde yatkın oldukları ve bu yatkınlığın sergiledikleri ahlaki davranışlara ne şekilde yansıdığı, güncelliğini koruyan bir konudur.

Bu araştırmanın temel amacı, ortaöğretim seviyesindeki öğrencilerin beden eğitimi derslerine yönelik yatkınlık düzeylerinin, fair play davranışı sergileme sıklıkları üzerindeki etkisini incelemektir. Alanyazın incelendiğinde beden eğitimi ile fair play arasındaki ilişkiyi ele alan çalışmalar bulunmakla birlikte, bu ilişkiyi özellikle ortaöğretim öğrencileri özelinde doğrudan inceleyen araştırmaların sınırlı olduğu görülmektedir. Bu çalışma, söz konusu eksikliğe katkı sağlamayı ve iki değişken arasındaki ilişkiyi nicel verilerle ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Araştırmada sıklıkla kullanılan temel kavramların baştan açıklanması, çalışmanın anlaşılabilirliği açısından önem taşımaktadır. Beden eğitime yatkınlık ile kastedilen; ortaöğretim öğrencilerinin beden eğitimi derslerine ve fiziksel aktivitelere yönelik yaklaşımları ve bu etkinliklere olan eğilimleridir. Ortaöğretim öğrencileri ise lise döneminin 9, 10, 11 ve 12. sınıflarında öğrenim gören bireyleri kapsamaktadır. Araştırmanın bir diğer temel kavramı olan fair play anlayışı ise sporda centilmenlik, ahlaki edim sahibi olabilme, dürüstlük ve rakibe ve hakeme saygı gösterme gibi davranışları ifade etmektedir.

Çalışmanın, ortaöğretim sürecindeki öğrencilere eğitim veren öğretmenler ile spor alanında görev yapacak eğitimciler için açıklayıcı ve yol gösterici nitelikte olması beklenmektedir. Araştırma kapsamında, öğrencilerin ölçeklere verdikleri yanıtların içten ve doğru olduğu varsayılmaktadır. Elde edilen bulgular, araştırmanın örneklemiyle sınırlıdır. Bu varsayımlar ve sınırlılıklar çerçevesinde yürütülen çalışmanın, araştırma konusuna ilişkin daha geçerli ve işlevsel sonuçlar ortaya koyması hedeflenmektedir.

2.GENEL BİLGİLER

2.1. Ahlak ve Etik

Bireyler dünyaya geldiği andan itibaren, fiziksel gelişimlerinin yanında ahlaki gelişimleri de sürekli olarak değişmektedir. Öncelikle ailesel faktörlerle başlayan bu ahlaki gelişim, zamanla çevresel faktörlerin artmasıyla çok sayıda etkene bağlı hâle gelmektedir. Bahsi geçen bireylerin yıllar geçtikçe arkadaş çevreleri ve ailelerinin yarattığı sosyal ortamlar değişmekte, bu durum dolaylı olarak ahlaki değerlerini de etkilemektedir. Bu değişim süreci yalnızca çocuklukla sınırlı kalmamakta, okul çağında da devam etmektedir. Yeni rol modellerinin öğrenilmesi, farklı aktiviteler sırasında karşılaşılan çevresel faktörler ve fiziki gelişim bu durumu doğrudan etkilemektedir. Ortaya çıkan ahlaki değerlerin yanında etik değerler de bulunmaktadır.

Günlük yaşantıda sıklıkla karıştırılrsa da ahlak ve etik kavramları birbirinden farklıdır; ancak bazı durumlarda benzer yönler de gösterebilmektedir. Bu iki kavramın doğru yerlerde kullanılması, yapılan araştırmaların, sentezlerin ve yorumların sağlıklı olmasını sağlamaktadır. Ahlak, bireyin değer ve tutumlarını kapsarken; etik, bireylerin toplumsal ve bireysel ilişkilerinde ortaya çıkan değerleri ahlaki açıdan inceleyen bir disiplin olarak tanımlanmaktadır (Mahmutoğlu vd., 2026).

Spor bilimlerinde ahlak kavramı iyi ve kötü olarak ikiye ayrılmaktadır. Bu duruma örnek olarak motivasyon kavramı ele alınabilir. Ne pahasına olursa olsun kazanmayı amaçlamak ile yalnızca emeğin karşılığını almak için kazanmak arasında önemli bir fark bulunmaktadır. Bu bağlamda yarışma sporlarının iyi ve kötü ahlaki yönleri ele alındığında etik ve ahlaki yapılar ön plana çıkmaktadır (Balçıkanlı, 2017). Sporun yalnızca fiziksel gelişimi değil, aynı zamanda bireyin düşünsel ve kişilik gelişimini de desteklemesi gerektiği vurgulanmaktadır.

Yarışma sporlarında bireyin kazanmak amacıyla sergileyebileceği olumlu davranışlar arasında çok çalışmak, disiplinli olmak ve sağlıklı beslenmek yer alırken; rakibe karşı haksız rekabet, zarar verme, hile yapma ve rüşvet gibi davranışlar etik dışı eylemler olarak değerlendirilmektedir (Boxill, 2003). Rekabet ortamlarında ahlaki ve etik sorunlara örnek olarak, küçük yaşta bir çocuğun rakip takımın formasını giydiği için ağlatılması gösterilebilir (Milliyet Gazetesi, 2015). Ayrıca takımın yaptığı bir hata sonucunda antrenörün sinirlenerek sporcuya ya da takıma sert davranışlar sergilemesi de bu duruma örnek teşkil etmektedir.

Sporda başarının yalnızca sonuç odaklı olmadığı, aynı zamanda ahlaki ve analitik boyutları da içerdiği görülmektedir (Yıldıran, 2007). Genel bir değerlendirme yapıldığında sporun; çocuklar, gençler ve yetişkinler için pozitif rekabet ortamı sunan, ahlaki ve etik değerlere dayalı bir alan olması gerektiği söylenebilir. Çocukluk döneminde başlayan spor eğitimlerinin, dürüst oyun ve dürüst davranış anlamına gelen ve spor etiğinin temelini oluşturan Fair Play anlayışı çerçevesinde yürütülmesi gerekmektedir (Lumpkin vd., 2003). Bir sonraki paragrafta spor bilimlerinde Fair Play davranışının ne olduğu ve etkilerinin neler olduğu sentezlenerek ele alınacaktır.

2.2. Fair Play Anlayışı

En basit anlamında adil ve barışçıl oyun anlamı taşıyan Fair Play kavramının tarihteki ve spordaki ilk kullanımı 18.yy da başlamıştır. “Fair play ve sportmenlik, genellikle karıştırılan ancak ayırt edici özelliklere sahip olan iki ayrı kavramdır.” (Hideg, 2021). “15. yüzyıl turnuva kurallarında geçen ‘foule play’ ifadesinden, kavramın önce zıddıyla ortaya çıktığı söylenebilir. ‘Fair play’ terkihi ile sporla ilişkili ilk kullanımı 17. yüzyılda görülürken, doğrudan spor diline girişi 18. yüzyılda gerçekleşmiştir.” (Yıldıran, 2011, s. 5). Giriş paragrafında bahsedilen etik ve ahlak kurallarının aslında Fair Play anlayışının yapı taşı olduğu açıkça bilinmektedir. Play kelimesinin niteleyen Fair kelimesi adil, dürüst ve insafli gibi anlamları olan bir İngilizce kelime ve Play kelimesi de oyun anlamına gelmektedir. Bu açıdan bakıldığında adil oyun, dürüst oyun anlamlarına gelmektedir. Dünya dillerine yerleşmiş olan Fair Play Anglosakson bir terimdir. Spor alanında düşünüldüğünde centilmenlik anlamı taşır, sporcuların egolarından arınıp adil ve dürüst bir şekilde oyunda bulunmaları anlamına gelir. Ayrıca belirtmek gerekir ki Fair Play anlayışı sadece sporcularda değil, izleyici de taraftarda, hakemler, antrenörlerde ve yöneticilerde de bulunmalıdır. Fair Playin asıl uygulanması IFPC’nin (Uluslararası Fair Play Komitesi) kurulması ile başladığı bilinmektedir. Bu komite uluslararası arenada sportmenliğe ve bunun etik kurallar çerçevesi içerisinde yapılmasına teşvik için kurulmuş ve kâr amacı gütmemektedir. Türkiye’de de bulunan bu kavram Türkiye Fair Play Komisyonu tarafından kontrol edilmektedir. Fair Play birebir de tek kişilik anlayış değil bir toplumsal anlayıştır. Bundan dolayı Fair Play anlayışının bahsi geçilecek olan kişilerde sorumlulukları bulunmaktadır. Bu kişiler daha önce de belirtildiği üzere sporcular, antrenörler ve yöneticilerdir.

2.2.1. Fair Play Anlayışında Sporcuların Sorumlulukları

Daha önce anlatılan fair play yaklaşımından bu terimin en basit anlamıyla dürüst ve adil oyun olduğundan bahsedildi. Sporcuların bu anlayış altında bazı sorumlulukları bulunmaktadır. Bunlar; sporcuların rekabet sırasında birbirlerine saygılı davranması, dürüst ve adil bir şekilde oynamaları, hakemlerinin verdikleri kararlara uyması ve karşı atakta bulunmaması, kötü alışkanlıklardan uzak durmaları, zararlı besinlerden ve maddelerden uzak durmaları, bulundukları eylemlerle halka örnek teşkil etmeleri gibi vs. sorumlulukları bulunmaktadır. Bu sorumluluklarda bulunan sporcuların fair play anlayışını benimsedikleri oldukça açık hale gelmektedir. Bu sorumluluklara örnek vermek gerekirse; Oliver Kahn penaltı vuruşundan sonra zaferi kazanmalarına yol açmış ancak bu sevinci kendi takım arkadaşlarıyla değil karşı takımın oyuncusuna sarılarak göstermiştir. Bu durum Oliver Kahn'ın fair play anlayışı ile hareket ettiğini göstermektedir. Aslında bu durum sorumluluk değildir ancak bu yaptığı ile topluma örnek teşkil etmiştir.

2.2.2. Fair Play Anlayışında Hakem ve Yöneticilerin Sorumlulukları

Fair play anlayışı sadece sporcular açısından değil onlarla birlikte bulunan, yapılan oyunun yetkili kişisi olan ya da tarafsız karar vericisi kabul edilen hakemler içinde vardır. Hakemlerin ve yöneticilerin sorumlulukları ise; sporculara karşı yaptıkları konuşmalarda argo kullanmamak, teşvik kırıncı ve tahrik edici hareketlerde bulunmamak, daima saygı çerçevesi altında işlerini yönetmek, sporcunun olası sorun yaşayacağı transferlerde hakkaniyetli davranmak ve sporcularına karşı adil olmak gibi ve benzeri durumlardır.

2.3. Beden Eğitimi ve Sporun Eğitsel Rolü

Günümüzde beden eğitimi ve spor yetişmekte olan nesillerin temel kaynağı olan insanın fiziksel, zihinsel, sosyal ve duygusal gelişimini amaç edinen ve genel eğitimin tamamlayıcısı ve ayrılmaz bir parçası olarak görülen bilinçli ve planlı faaliyetlerdir (Yıldıran ve Yetim, 1996). İbrahim Yıldıran'ın da dediği gibi beden eğitimi ve spor geliştirmekte olan bireyler için oldukça önem arz etmektedir. Beden eğitimi okullarda sadece ders niteliği taşımamakta aynı zamanda öğrencilerin fiziki ve ruhsal gelişimlerini de ele almaktadır. Oldukça eski bir tarihi olan bu ders, Osmanlı Devleti'nde modern açıdan ilk kez Tanzimatın ilanı ile Batı tarzında açılan askeri okullarda başlamıştır.

“Maarif Vekili Mustafa Necati Bey, “Beden eğitiminin sadece vücudun çeşitli hareketlerle güçlendirilmesinden ibaret olmadığını, bunun bir bilim dalı olduğunu ve bu bilimin kendine özgü metodu bulunduğunu...” tespit eden ve bu konuda çeşitli adımlar

atmak kararlılığında olduğunu ifade eden bir siyasîdir (Günay, 2013, s. 79). Ayrıca Mustafa Kemal Atatürk'te beden eğitimi ve spor faaliyetlerinin önemini oldukça vurgulamıştır.

Sporun eğitsel rolüne gelirsek, spor her yaştan insan fiziksel ve ruhsal sağlığı için oldukça önemlidir. Özellikle çocuk yaşta spora başlayan gençlerin, fiziki ve ruhsal açıdan daha gelişmiş, daha sağlıklı oldukları çoğu kişi tarafından bilinmektedir. Spor sadece fiziki olarak değil bireyi birçok alanda geliştirmektedir.

Örneğin spor faaliyetlerinde bulunan bir bireyi ele alalım. Bu birey dövüş sporlarıyla uğraşıyor olsun. Bu kişi karşısındaki kişiye oldukça fazla zarar verebileceğinin farkında olmasına rağmen yaşanan bir olumsuzlukta kendini tutmakta ve zarar vermekten kaçınmaktadır. Bu kişi aslında fair play anlayışını benimsemiş bir kişidir. Karşı tarafa zarar verebileceğini biliyor olmasına rağmen zarar vermekten kaçınmasının asıl nedeni spor eğitiminde bu şiddetin normal hayatta başkasına uygulanmasının yanlış olduğunu bilmesi ve ahlaki ediminden kaynaklıdır. Verilen örneğe bakılırsa sporun eğitsel rolü sadece fiziki olmamış aynı zamanda toplumsal açıdan problem yaratabilecek güçteki kişinin kendini tutabilmesini ve sakinleştirebilmesinin yolunu öğretmiştir.

Sporun eğitsel rolüyle alakalı bir örnek daha vermek gerekirse lise öğrencilerinin okul bahçesinde futbol maçı yapacağını varsayalım. Bu maç başlamadan önce takımlar adaletli olunması açısından sırayla takım kaptanları tarafından seçilir. Bunun yapılmasının nedeni ise yapılacak maçta adaletsizliği önlemektir. Bu durumda fair play anlayışının basit ve temel bir örneğidir.

2.3.1. Ortaöğretim Döneminde Beden Eğitimi

Ortaöğretim dönemi, öğrencilerin büyük çoğunluğunun ergenliğe girdiği bir dönemdir. Ergenlik genellikle 12-18 yaş aralığını kapsamakla birlikte, bireysel farklılıklara bağlı olarak daha erken ya da daha geç dönemlere de denk gelebilmektedir (Kulaksızoğlu, 2002). Bu dönemde öğrencilerin ruh halleri hızla değişmekte; belirli kişi ya da olaylardan etkilenecek örnek alma veya karşı tutum geliştirme eğilimleri belirginleşmektedir. Bu açıdan bakıldığında ergenlerin ahlaki, etik ve kişilik gelişimleri oldukça hızlıdır; dolayısıyla beden eğitimi dersleri de dâhil olmak üzere bu dönemde alınan eğitim büyük önem taşımaktadır. Ergenlik; bireylerin fiziksel, duygusal ve sosyal açıdan önemli değişimlerden geçtiği bir süreçtir. Vücutta meydana gelen fiziksel ve hormonal değişiklikler ile kimlik arayışı, ergenlerin psikolojik gelişimini doğrudan etkileyebilmektedir (Yavrutürk, 2025). Bu dönemde öğrencilerin sosyal çevreleri de hızla

genişlemekte; akran ilişkileri ve sosyal etkileşimler, psikolojik gelişimin önemli bir parçası hâline gelmektedir (Yörükoğlu, 2000). Ergenlerin bu dönemdeki akran ilişkileri kimi zaman sorun kaynağı olabilirken kimi zaman da öğrencinin yararına işleyebilmektedir. Bu dönemde spora yönelen ya da beden eğitimi derslerine etkin biçimde katılan ergenlerin çevrelerinin de benzer spor faaliyetleriyle ilgilenmesi, ortak bir ortamın oluşmasına katkı sağlar. Böylece fair play kavramının içerdiği adil ve dürüst oyun bileşenleri ister istemez öğrenciler arasına yerleşmektedir. Ortaöğretim dönemindeki öğrencilerin bu ahlaki ve etik kuralları benimseyen topluluklar içinde bulunması ve birbirleriyle akran ilişkileri kurması, daha sağlıklı bir sosyal çevrenin oluşmasına zemin hazırlayacaktır.

Ergenlik döneminde bilindiği üzere stres ve anksiyete oldukça fazladır. Bu dönemini yaşayan ergenlerin, spor faaliyetlerinde bulunmaları hem fiziki hem de ruhsal gerginliklerini atmalarına yardımcı olmaktadır. Spor, ergenleri anksiyete ve gerginlik gibi ruhsal kötü etkenlerden korumaktadır. Düzenli spor yapan bireylerde endorfin seviyesi artarken kortizol seviyesi azalmaktadır. Bu açıdan bakıldığında spor yapan ergenlerin stres seviyesi azalmaktadır. Dönemsel özelliklerinden kaynaklı, akran zorbalığı, derslerin yoğunluğu, ailesel faktörler ve değişen hormonal etkenlerden kaynaklı stres seviyesi artan ergenler spora yönelmelidir. Bu ergenlerin spora yönelenip, vakitlerini hem fiziksel yapılarını geliştirmekle hem de ruhsal problemlerini azaltmakla daha verimli bir ergenlik dönemi geçirebilirler. Bireysel sporlar da ergenlerin anksiyete yönetiminde önemli bir rol oynar. “Özellikle yoga, meditasyon ve koşu gibi bireysel aktiviteler, ergenlerin hem bedensel hem de zihinsel rahatlama sağlayarak, anksiyetenin azalmasına yardımcı olabilir.” (Yavrutürk, 2025). Sonuç olarak hem rekabet hem de bireysel sporların, ergenlerin anksiyete ve stres seviyesindeki azalmaları oldukça fazla gözlenmektedir. Bundan kaynaklı da beden eğitimi ve spor derslerinin ortaöğretim seviyesindeki ergenler için rolü oldukça fazladır.

2.4. Ortaöğretim Öğrencilerinin Beden Eğitimi Derslerine Tutumu (Yaklaşımları)

Çocuğun gözlenebilir davranışında açıkça görülen yaklaşma ve geri durma eğilimleri, daha sonra onun iç davranışının bir parçası olur ve objeler, olaylar ve fikirler üzerine pozitif ya da negatif değer vermeye başlar. Kabul etme ya da reddetme durumunda iç eğilimlerden bazıları tutum, diğerleri de ilgilere ve değerlere karşı gelir (Köklü, 1995).

Kısaca bir çocuk bir şeyi ister ve yaklaşır, istemez ve uzaklaşır. Bu davranış iste zamanla tutumu oluşturur. Tutum aslında bireyin bir şey hakkında ne düşündüğünü ve ne hissettiğini açıklayan kavramdır. “Tutumlar ilk defa Rosenberg ve Hovland tarafından 1960 yılında incelenmeye başlamış ve sınıflandırılmıştır.” (Çöllü ve Öztürk, 2013, s. 375). Katz ve Stotland tutum öğelerini; duygusal, bilişsel ve eylem ögesi olarak ayırmıştır. (Köklü, 1995, s. 82). Ayrıca bugün çoğu bilir kişi tarafından tutum, bir bireye atfedilen ve onun objeye karşı duygu ve davranışlarını düzenli bir biçimde tekrarlaması anlamına gelmektedir.

Modern eğitim sisteminde, öğrencinin hem bedensel hem de psikolojik gelişimi amaçlanmaktadır. Sadece tek yönden değil birçok yönden gelişimi hedefleyen çağdaş eğitim sistemi fiziki anlamda gelişmeyi psikolojik anlamda gelişmeyle desteklemektedir. “Eğitimin en önemli görevlerinden biri bireyleri ruhsal aynı zamanda da fiziksel bir şekilde hayata hazırlamak geliştirmektir.” (Şahin ve Batur, 2021, s. 177). Şu an sahip olunan eğitim sistemimizde en eksik olan nokta öğrencilerin konuya etkisiz kalması ve bilgileri tamamlayamamasıdır. Öğrenci perspektifinden bakıldığında, tam da anlayamadığı konuya ne fiziksel ne de bilişsel yatkınlık göstermek zor olacaktır. Beden eğitimi dersleri sadece okul içinde bedensel aktiviteleri geliştirmekte değil geleceğe milli sporcuları da hazırlamaktadır. Eğitim öğretim sisteminde beden eğitimi derslerine tek düze bakıldığında öğrenciler açısından sadece eğlence ve boş vakit olarak görülmesi büyük bir yanılgıdır. Daha önce de bahsedildiği gibi bu dersler bedeni ve sistemleri geliştirirken dolaylı yoldan salgılanan hormonlar, sosyal çevre oluşmasına olan yardımları, az da olsa anksiyete gibi ergenlik dönemlerinde oluşabilecek ruhsal rahatsızlıkları azaltması açısından önem arz etmektedir.

Tutum doğrudan ölçülebilen bir davranış değildir. Tutum ölçmede birçok ölçme tekniği geliştirilmiştir. Bu ölçme teknikleri, doğrudan ölçümler ve dolaylı ölçümler şeklinde iki ana başlık altında toplanılabilir. (Güllü ve Güçlü, 2009, s. 141) Dolaylı ölçümlerde başkalarına sorma, gözlem yapma teknikleri ile rapor, arşiv, dergi ve süreli yayınlardan yararlanma gibi teknikler kullanılır. Doğrudan ölçümlerde ise, çeşitli tutum ölçekleri veya sosyometrik yöntemleri kullanılır. (Güllü ve Güçlü, 2009, s. 141).

Öğrencilerin negatif tutumlarının olası fiziki nedenleri vardır. “Bazı okullardaki bulunmayan malzemeler spor ve beden eğitimi dersinde aksaklıklar, öğretmenin aktarmak istediğine engel gibi sorunlar oluşturmaktadır.” (Şahin ve Batur, 2021, s. 178). Bu sorunlar öğrencilerin hem görsel hem de fiziksel öğrenimini engellemektedir. Hem bireysel hem de rekabet oyunları için gereken teknik aksaklıklar, örneğin; voleybol, futbol topu, pilates ekipmanları tenis raketleri vs. gibi teknik eksiklikler öğrencinin hem

öğrenmesini engellerken hem de beden eğitimi derslerine olan yatkınlıkları azalmaktadır. Böyle bir dersin, yani teorik açıdan ziyade uygulamalı olacak bir dersin, uygulamaya yönelik ekipmanların eksiklikleri kabul edilememelidir. Ama ne yazık ki ülkemizde hala bazı bölgelerin okullarında bu ekipmanlarda yeterince bulunmamaktadır. Bundan dolayıdır ki şehirler ve bölgeler arası beden eğitimi derslerine yönelim tutum farklı etkilenmektedir.

“Bir diğer durum ise bazı öğretmenlerin spor ve beden eğitimi derslerine yönelik gerekli bilgi ve donanımına sahip olmamasıdır.” (Şahin ve Batur, 2021, s. 178). Beden eğitimi derslerinde öğretmenlerin yeterince bilgiye sahip olmaması, öğrencinin öğrenmeye yönelik davranışlarını açıkça engellemektedir. Beden eğitiminin sadece bir ders değil, bedensel ve işlevsel becerilerin geliştirildiği bir disiplin olarak algılanması gerekirken, yeterince bilgiye sahip olmayan öğretmenlerin özensiz ve boş vermiş eğitim sistemleri öğrenciyi negatif yönde itmektedir. Öğrencilerin negatif tutumunun oluşabileceği iki örnek basitçe anlatılmıştır. Burada sadece öğretmenleri ve eğitim sistemini ve yetersizlikleri ele almak büyük bir yanılsama olacaktır. Aynı zamanda öğrencinin tutumunu etkileyen ailesel etkenler, sosyal çevre ve bahsi geçilen kişinin ruh sağlığı da önemli rol oynamaktadır.

Ailesel etkenler daha önceden bahsedildiği gibi çocuğun büyüdüğü ve ahlaki, etik hallerinin geliştiği ilk noktadır. Şayet çocuğun psikolojik etkenleri, hocaların yetersiz olduğu ve teknik aksaklıkların gelişmediği durumlar olmasa dahi, kötü ve yetersiz ailesel gelişim öğrencinin sadece beden eğitimi değil her derse olan yatkınlığını engelleyecektir.

Sosyal çevreden daha önce bahsedildi. Burada ise öğrencinin beden eğitimi derslerine olan tutumunu nasıl etkilediğinden bahsedilecektir. Sosyal çevre, aile evinden sonra kişiliğimizi önemli ve büyük ölçüde etkileyen bir etkindir. Zira bu durum kişinin ruhsal sağlığını da etkilemektedir. Ve bu durumda da derslere olan yatkınlığı etkilemektedir.

2.5. Beden Eğitimi ve Fair Play İlişkisi

Fair Play kavramı en basit anlatıyla adil, dürüst oyun anlamına gelmektedir. Günümüzde bu fair play kavramı oldukça fazla önem kazanmış bir kavram haline gelmiştir.

20.Yüzyıl başlarından itibaren sportif yarışmaların ticarileşmesi, siyasileşmesi ve sportif başarının toplumda aşırı kıymetlendirilmesi ile başlayan bu süreç, günümüze kadar, başta yüksek performans sporlarında olmak üzere, Fair Play kapsamındaki temel

ahlaki tutum ve davranışların gittikçe önemini yitirmesine ve "ne pahasına olursa olsun kazanma" fikrinin ön plana çıkmasına neden olmuştur (Yıldırım, 2005).

Bu ticarileşme ve siyasileşmeden dolayı sporcular genellikle rekabet oyunlarında zafere giden her yol mübahtır anlayışıyla fair olay anlayışına yönelik davranmak yerine ahlak ve etik dışı davranışlar göstermektedirler. Bunu yalnızca sporcular değil onlara birlikte hakemler, yöneticilerde yapmaktadırlar.

Şüphesiz, sporda gittikçe artan erdemsiz davranışlar okul beden eğitimi ve spor alanını da etkilemiş, özellikle 70'li yıllardan sonra, beden eğitimi derslerinin sosyalleştirme yönelimli çerçevesinin Fair Play'e ilişkin davranışları yeterince garanti altına alamadığı anlaşılmıştır.(Gessmann, 1995). Yıldırım (2005)'a göre okul sporunda kural bilinci için fair play anlayışının kullanılmadığı ve önemsenmediği anlamına gelmektedir. "Ahlaki değerlerin beden eğitimi ve sporun ayrılmaz bir parçası olduğu kabul edilir ve gençler için karakter gelişimi, toplumsal entegrasyon, ahlaki gelişim, yetişkin yaşamına hazırlık gibi bir dizi olumlu etkiler sunar." (Genç vd., 2023, s. 278). Sporun kurallarına ve bu kuralların belirli bir yarışmaya girmenin temeli olarak rakip taraflarca kabul etmesine rağmen, bunların ihlali günümüz dünyasında çok sık gözlemlenen bir olgudur (Vargas-Mendoza vd., 2018).

2.5.1. Beden Eğitimi Derslerinin Fair Play Anlayışına Negatif Etkenleri

Okullarda verilen beden eğitimi ve spor derslerinin öğrenci açısından oldukça pozitif etkenleri vardır. Yalnız görmezden gelinemeyecek kadar da negatif etkenleri vardır. Negatif etkenler daha öncesinde de bahsedildiği gibi teknik aksaklıklar, yeterince uzman olmayan eğitimciler vb. Bu negatif etkenlerin olduğu okullarda, beden eğitimi derslerine fair play davranışlarının eksiksiz tam olarak olması beklenemez. Bu konuda yeterince araştırma yapıp çözüme götürülmezse bu okullarda fair play davranışlarının eksiklikleri görülmeye devam edecektir. Örnek vermek gerekirse en basiti futbol topu eksikliği. Bir tane topun eksik olduğunu varsayalım. Bu topun eksikliği ile ayrı ayrı maç yapmak isteyen öğrenciler arasında anlaşmazlıklar çıkacaktır. Ve bilindiği üzere yeni nesi dönemlerde öğrencilerin birbirlerine uyguladıkları akran zorbalıkları genellikle okul öğretmenleri tarafından fark edilemiyor ya da görmezden geliniyor. Bu iki ayrı arkadaş grubundan fair play davranışı eksikliğine sahip ve güçlü olan grup, bir diğer gruba akran zorbalığında bulunacak. En basit örneğiyle beden eğitimi dersindeki negatif etkenler öğrencileri fair play davranışından uzaklaştırabilir. Zira tek sebep okullar değil daha öncede bahsedildiği gibi ailesel çevresel ve büyüdüğü yerlerle de alakalı olmaktadır. Ancak eğitimin modern ve en sağlıklı şekilde verilmesi amaçlanırken negatif etkenler

kabul edilemez olmalıdır. Zira, gençlik her zaman bu ülkenin geleceği olacaktır. Öğrencilerin eğitimine uygun davranışlar sergilemesi, fiziksel güçlerinin farkında olup bunu zorbalık gibi negatif durumlarda kullanamaması gerekmekte ve bu durum engellenmelidir. Zorbalık tanımında vurgulanan diğer boyut ise zorbalığa maruz kalan mağdurun zorbadan yaşça daha küçük veya fiziksel olarak daha zayıf olduğundan kendini savunamayacağıdır. Akranlar arası şiddetin temel karakteristiğinin; adolesan dönemde akranlar arasında gruplaşmalar meydana gelmesinin normal olmasından dolayı akranlar arası şiddetin de en sık olarak bu akran grupların bir mağdura odaklanarak sistematik olarak şiddet uygulamaları şeklinde olduğu görülmektedir (Yöndem ve Totan, 2007). Bu anlatılardan yola çıkarak bu zorbalıkların olması beden eğitimi derslerini de negatif etkilemekte. Fair play davranışının aslen olmadığını şahsın etik ve ahlaki açıdan içine işlemediğinin kanıtı niteliğindedir.

2.5.2. Beden Eğitimi Derslerinin Fair Play Anlayışına Pozitif Etkenleri

“Beden eğitimi ve spor etkinlikleri bireylere iş birliği, saygı, sorumluluk ve sportmenlik gibi sosyal değerlerin kazandırılmasında önemli bir role sahiptir.” (Güven ve Öncü, 2006, s.33). Beden eğitim dersleri; kurallara uymayı, rakibe saygıyı, takım çalışmasını, kazanmayı ve kaybetmeyi kabul etmeyi ve disiplinle özdenetimi arttırıp geliştirir.

Beden eğitiminin kurallara uymayı öğretme konusundan başlamak en mantıklısı olacaktır. Çünkü kuralların tam anlamıyla uyulduğu sportmenlik anlayışı fair play anlayışının en başlıca önemli özelliklerindendir. Sportmenlik yapan kişi yazılı ve yazılı olmayan ahlaki kural ve normları temsil eder, kimseyi kandırmaz ve başkalarına karşı haksız yollara başvurmaz (Zsolt, 1983). Zsolt’a göre sportmenlik anlayışının en temel özelliği uyumdur. Uyum ise kuralları getirir. Beden eğitimi derslerinde yapılacak etkinliklerden önce sınıfın öğretmeni ya da oyun kurucu kuralları açık ve net şekilde açıklar. Etkinlik başladığında öğrenciler bu kurallara uymak ile mükelleftir. Kurallara uymamanın oyunculara yaptırımları olacaktır. Oyundan sınır dışı edilme, farklı cezalar alma gibi yaptırımlar söz konusu olacaktır. Oyuncular bu yaptırımların bilinci ile sorumluluk alırlar ve fair play anlayışına uygun kurallara uyma yolunda ilerlerler.

Beden eğitimi dersinin bir diğer öğretimi ise rakibe saygıdır. Bu saygı da içinde birkaç ara başlığa bölünmektedir. Galibiyet ya da mağlubiyet sonrası saygı, sakatlık sırasında saygı, oyuna başlamadan önceki davranışlarda saygı olarak bölünebilir. Rakibin galibiyetinden sonra saygı konusuna gelirsek, rakibin kazanmasından sonra onları tebrik etmek bir erdemlilik göstergesidir. Ve bu durum saygının en temel sonuçlarındandır. Bir

diğeri iste galibiyet sonrası karşı takımın mağlubiyetine olan tepkilerin özellikleridir. Böylesi bir durumda rakip takımla dalga geçmek aşırı saygısız bir durum olacağı gibi kabul edilebilir bir davranış değildir. Beden eğitimi dersleri takıma bu tarz saygı ile yaklaşıma teşvik ederek fair play anlayışını benimsetmektedir.

Bir diğer önemli konu ise rakip çalışması becerilerini arttırmasıdır. Beden eğitimi dersleri, sınıfın öğretmeni yahut oyun kurucu takımları oluşturduğunda takımıyla hareket etmeyi öğretir. Zira kazanmanın en önemli yollarından biri takım çalışmasıdır. Takım çalışmasını hakkaniyetiyle yerine getiren o öğrenci topluluğu, birbirine saygı duymayı, birbirini kollamayı ve birlik olmayı öğrenmektedir. Yine verilen örneklerle görmüş olduk ki beden eğitimi dersleri fair play anlayışının öğrencilere yerleşmesi açısından oldukça önemlidir.

Disiplinle özdenetimi geliştirme konusuna gelirse eğer bu iki faaliyet sadece beden eğitimi için değil bireyin hayatındaki herhangi bir alanda da başarılı olabilmesini sağlamaktadır. Örnek vermek gerekirse, beden eğitimi dersinde öğretmenin voleybol takımı kurup müsabakalara hazırlayacağını varsayalım. Öncelikle öğrenciler daha çevik ve aktif olabilmek adına günlük yahut haftalık belirli periyotlarla bedensel aktivitelerini yerine getirirler. Koşu yapmayı, topla nasıl başa çıkacağını, nasıl atış yapacağını öğrenmek için günlerce çalışmalıdırlar. Bunun için disiplin olmasa olmaz etkindir. Bunun yanında kimse kimseye zorla bir şey yaptıramayacağı için bu öğrencilerin özdenetimleri de olmalıdır. Özdenetimim olamayan kişi istikrarsız olur ve disiplinli bir şekilde çalışmayı sürdüremez. Bu nedenle bu paragrafa bakıldığında kişi önce özdenetime sahip olmalı sonra disiplinle çalışmaya devam etmelidir. Ki bunun sayesinde takımla birlik olabilmeyi de öğrenmektedirler. Aslında dolaylı yoldan bu kavramlar birbirlerine bağlıdır. Beden eğitimi derslerinin öğrenciye kattığı bu pozitif etkenler öğrencin sportmenlik anlamında gelişimini sağlayacaktır. Fair play davranışlarının bu pozitif etkenleri öğrencileri sportmenlik anlamında geliştirecek ve kişilik anlamında da özverili olmalarını da sağlayacaktır. Sonuç olarak beden eğitimi ve okul sporları, öğrencilerin centilmenlik, dürüstlük, rakibe saygı ve kurallara uyma gibi davranışları öğrenmelerine katkı sağlayarak fair play anlayışının gelişmesine yardımcı olur. Bu kavramın okul sporu aracılığıyla bireylere kazandırılması, sporun geleceği ve demokratik yaşam açısından önemli görülmektedir. (Pehlivan ve Konukman, 2004).

2.6. İlgili Araştırmalar

Bu çalışmanın gerekliliği ve önemi açısından 7 araştırma daha incelenmiştir. Ve bir sonraki paragraflarda tek tek kısaca önemliliği açıklanacaktır.

İlgili bir araştırmayı yapan Yıldız (2010)'ın çalışmasına göre yaptığı araştırmalar sonucunda, beden eğitimi derslerine düzenli ve istikrarlı katılan ve görevlerini yerlerine getiren öğrencilerin sportmenlik anlayışın geliştiği gözlemlenmiştir. Şahsımın tezinde bahsedildiği gibi sportmenlik anlayışının fair play kavramıyla farklı ancak bağlantılı olduğu açıklanmıştır. Sportmenlik anlayışı gelişen bu öğrenciler fair play davranışlarına yönelimi zamanla oldukça artmıştır.

Bir diğer araştırma ise Şahin (2018) tarafından yapılan çalışmadır. Bu çalışmaya göre okul sporlarına aktif ve düzenli katılan öğrencilerin fair play anlayışındaki dürüstlük, centilmenlik, adil oyun oynamak, takım içinde iş birliğini sağlayabilmek gibi davranışları sergiledikleri görülmüştür. Bu araştırma da Yıldız (2010) çalışmasını destekler niteliktedir.

Görgüt ve Güzel'in (2023) sınıf öğretmenlerinin fair play anlayışı ve öğrenciler arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmada vardığı sonuç ise yine benzer nitelikte ve beden eğitimi derslerinin öğrenciler açısından fair play kavramına uygun davranışları gözlemlenmiştir. Yani gençler beden eğitimi dersleri ile daha dürüst, centilmen, özverili ve sportmen hale gelmişlerdir. Yani gözlemlendiği üzere çoğu araştırmada beden eğitimi dersleri fair play davranışlarına yönelik öğrencileri eğitmiştir.

Pehlivan ve Konukman (2004) tarafından yapılan çalışmada, okul sporlarının öğrenciler üzerindeki etkileri araştırılmıştır. Sonuç olarak varılan sonuçlarda beden eğitimi derslerinin öğrenciler üzerinde rakibe saygı duyma, centilmen davranışlarda bulunma, takım ile birlikte çalışabilme, hoşgörülü ve dürüst olabilme ve saygı çerçevesinde oyun yürütebilme gibi etkileri gözlemlenmiştir. Ayrıca beden eğitimi derslerinin öğrencilerini ahlaki gelişimlerini iyi pozitif yönde etkilediği saptanmıştır.

Balçıklı ve Çar (2021) çalışmasında ise Türkiye'de fair play ödülleri kimlere verildiği gözlemlenmiş ve beden eğitiminin yani spor ortamının sporculara dürüst oyun ve adil oyun anlayışında pozitif etkilendiği saptanmıştır.

Acar vd. (2023) çalışmalarında ise bu çalışmadaki gibi ortaöğretim öğrencilerinin beden eğitimi derslerindeki fair play davranışları gözlemlenmiş ve bu öğrencilerin araştırmalar sonucunda beden eğitimi derslerine düzenli katılımları centilmenliklerini ve sportmenliklerini olumlu etkiledikleri gözlemlenmişlerdir.

Efe ve Yıldırım (2012) okullar arası müsabakaların fair play davranışı ile alakalı araştırmalarında yine benzer bir sonuca varılmış ve öğrencilerin rekabet oyunlarında centilmen ve sportif oldukları ve fair play davranışları sergiledikleri gözlemlenmiştir.

Bu çalışmaların sonucunda elde edilen veriler göstermektedir ki beden eğitim dersleri öğrencilere fair play davranışları sergileme açısından öğretici olmuştur. Ancak

literatür tarandığında ortaöğretim öğrencileri açısından yapılan araştırmaların yetersiz olduğu gözlemlenmiş ve bu çalışma da bu eksikliğe rağmen literatüre katkı olacağı bir şekilde araştırmalar ve testler ile çözüm oluşturacaktır.

3.YÖNTEM

3.1. Araştırma Modelleri

Bu araştırmada, nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. İlişkisel tarama modeli, iki veya daha fazla değişken arasındaki ilişkilerin ortaya konmasını amaçlayan, değişkenler üzerinde herhangi bir müdahale yapılmaksızın mevcut durumun betimsel olarak ele alındığı bir araştırma desendir (Karasar, 2020). Bu araştırma ortaöğretim düzeyindeki öğrencilerin beden eğitimi derslerine olan yatkınlıkları ve fair play davranışları sergileme sıklıkları nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. “İlişkisel tarama modelinin temel amacı; iki veya daha fazla değişken arasındaki var olan ya da olduğu düşünülen ilişki derecelerini, aynı anda değişkenlerin birbirlerini etkileme durumlarını ve değişimlerini incelemektir.” (Bekman, 2022, s. 238).

Bu araştırmadan ortaöğretim düzeyindeki öğrencilerin beden eğitimi derslerine olan yatkınlıkları ile fair play davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmış ve veriler toplanmıştır.

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni, Ankara ilinde öğrenim gören ortaöğretim öğrencilerinden oluşmaktadır. Çalışmanın örneklemini ise 2025–2026 eğitim-öğretim yılında öğrenim gören ve araştırma için yapılan analizlere gönüllü olarak katılan, ortaöğretim düzeyinde 272 kadın ve 227 erkek olmak üzere toplam 499 öğrenci oluşturmaktadır. Örneklem seçiminde rastgele örnekleme yöntemi tercih edilmiş, araştırmaya katılım gönüllülük esasına göre sağlanmıştır. Veri toplama süreci, gerekli etik kurul onayı alındıktan sonra gerçekleştirilmiştir.

3.3. Veri Toplama Araçları

Çalışmada etik onayın alınmasının ardından toplamda üç farklı veri toplama aracı kullanılmıştır. Araçların detayları alt başlıklar halinde sunulmuştur.

3.3.1. Beden Eğitimi Dersi Yatkınlık Ölçeği

Öğrencilerin, beden eğitimine yönelik tutum ve öz-yeterliklerini saptamada, Hilland vd. (2009) tarafından geliştirilen, Erbaş vd. (2015) tarafından Türkçeye uyarlanan

ve geçerlik-güvenirlik çalışması yapılan, “Beden Eğitimi Dersi Yatkınlık Ölçeği” kullanılmıştır. 11 maddeden oluşan ölçek, 2 faktörlü bir yapıya sahiptir. Ölçek faktörleri, beden eğitimi dersine verilen değer” (1, 3, 6, 8, 10 ve 11) 6 madde ve beden eğitimi dersine yönelik algılanan yetenek” (2, 4, 5, 7 ve 9) 5 madde şeklindedir. Ölçek 5’li Likert tipinde tasarlanmıştır. Likert seçenekleri “hiç katılmıyorum (1)”, “katılmıyorum (2)”, “kararsızım (3)”, “katılıyorum (4)” ve “tamamen katılıyorum (5)” şeklinde sıralanmış ve puanlama da buna göre yapılmaktadır. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 11 ve en yüksek puan ise 55’tir. Ölçeğin beden eğitimi dersine verilen değer” alt boyutundan alınabilecek en düşük puan 6 ve en yüksek puan 30 iken, beden eğitimi dersine yönelik algılanan yetenek” alt boyutundan en düşük 5, en yüksek 25 puan alınabilir. Ölçeğin Cronbach Alpha iç tutarlılığı 0,71 olarak belirtilmiştir.

Elde edilen puanların yüksek olması, öğrencinin hem derse yönelik tutumunun hem de kendi becerilerine ilişkin inancının olumlu düzeyde olduğunu göstermektedir.

3.3.2. Fair Play Davranışları Sergileme Sıklığı Ölçeği

Öğrencilerin, Fair Play Davranışlarını Sergileme Sıklığını saptamada, Temel vd. (2021) tarafından geliştirilen ve geçerlik-güvenirlik çalışması Fair Play Davranışlarını Sergileme Sıklığı Ölçeği” kullanılmıştır.

3’lü Likert tipinde hazırlanan ölçekte katılımcılar, maddelere “Hiç Zaman”, “Bazen” ve “Her zaman arasında değişen yanıtlar vermektedir. Ölçek 14 madde ve Takım (1-2), Seyirci (3-4), Olumsuz Davranış (5-6-7-8-9-10) ve Rakip (11-12-13-14) olmak üzere 4 alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçekte yer alan 5., 6., 7., 8., 9. ve 10. maddeler olumsuz ifade içerdiğinden analiz öncesinde ters puanlanmıştır.

Ölçeğin bütünü için 0,61 ve alt boyutlar için takım 0,65, seyirci 0,65, olumsuz davranış 0,66, rakip 0,71, Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayıları hesaplanmıştır.

3.4. Verilerin Analizi

Çalışmada elde edilen veriler SPSS Türkçe (Statistical Package for the Social Sciences) 22 paket programında analiz edilmiştir. Çalışmada elde edilen verilerin güvenilirlik düzeyleri ile verilerin normal dağılıma uyum sağlayıp sağlamadıklarının belirlenebilmesi için çarpıklık-basıklık değerleri belirlenmiştir. Verilere göre değerler -2,0 ve +2,0 aralığındadır. Veriler normal dağılım gösterdikleri için parametrik test yöntemleri kullanılmıştır (George ve Mallery, 2010). Sosyo-demografik özelliklerin frekans tabloları oluşturularak ve hipotezlerin test edilebilmesi amacıyla da parametrik test yöntemlerinden ilişkili ölçümler için t testi, tek faktörlü varyans analizi (ANOVA)

analizi, post hoc testlerinden Tukey testleri ile bağımsız gruplar için t testi kullanılmıştır. Analizler için güven aralığı $p < 0,05$ olarak belirlenmiştir. Ölçekler arası ilişkinin belirlenmesi için Pearson Korelasyon analizi yapılmıştır. Pearson Korelasyon Analizi, her iki değişkenin de sürekli olup birlikte normal dağılım gösterdiği zaman kullanılmaktadır. Korelasyon katsayısının mutlak değeri olarak, 0,70-1,00 arasında olması yüksek, 0,70-0,30 arasında olması orta, 0,30-0,00 arasında olması ise düşük düzeyde bir ilişkiyi ifade etmektedir (Büyüköztürk, 2013). Pearson korelasyon analizinin ardından da basit doğrusal regresyon analizi ile etki desteklenmiştir.

4.BULGULAR

4.1. Betimsel Analizler

Katılımcıların demografik bilgilerine ilişkin analizlerin bulunduğu Tablo1 aşağıda verilmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların demografik bilgilerine ilişkin analizler

Değişkenler		n	%
Cinsiyet	Kadın	272	54,51
	Erkek	227	45,49
Lisanslı Sporcu	Evet	111	22,24
	Hayır	388	77,76
Lisans Yılı	1-2 Yıl	60	53,60
	3-4 Yıl	30	26,80
	5 ve üzeri yıl	22	19,60
Spor Dalı	Bireysel Spor	47	42,34
	Takım Spor	64	57,66
Okul Takımlarında Oynama Durumu	Evet	207	41,48
	Hayır	292	58,52
BED Ciddi Yaralanma Durumu	Evet	27	5,41
	Hayır	472	94,59
Ailede Sporla İlgilenen Var mı	Evet	169	33,87
	Hayır	330	66,13
Derslerdeki Başarı Durumu	İyi Düzeyde	173	34,67
	Yetersiz Düzeyde	37	7,41
	Orta Düzeyde	289	57,92
Kaçıncı Sınıf	9.Sınıf	166	33,27
	10.Sınıf	64	12,83
	11.Sınıf	118	23,65
	12.Sınıf	151	30,26
Baba Meslek Durumu	Çalışmıyor	12	2,40
	Memur	60	12,02
	İşçi	168	33,67
	Serbest Meslek	204	40,88
	Emekli	55	11,20
Anne Meslek Durumu	Ev hanımı	396	79,36
	Memur	17	3,41
	İşçi	42	8,42
	Serbest Meslek	38	7,62
	Emekli	6	1,20

Araştırmaya toplam 499 öğrenci katılmıştır. Katılımcıların %54,51'i kadın (n=272), %45,49'u erkektir (n=227).

Öğrencilerin %22,24'ü (n=111) lisanslı sporcu olup %77,76'sı (n=388) lisanslı sporcu değildir. Lisanslı sporcuların büyük çoğunluğu 1-2 yıllık (%53,6) lisans süresine sahiptir. Spor dalı açısından lisanslı öğrencilerin %57,66'sı takım sporları, %42,34'ü bireysel sporlarla ilgilenmektedir.

Katılımcıların %41,48'i (n=207) okul takımlarında yer alırken %58,52'si (n=292) okul takımlarında oynamamaktadır. Beden eğitimi dersinde ciddi yaralanma yaşayanların oranı %5,41 (n=27) olup öğrencilerin büyük çoğunluğu (%94,59) yaralanma yaşamadığını belirtmiştir. Ailesinde sporla ilgilenen birey bulunanların oranı %33,87 (n=169), bulunmayanların oranı %66,13'tür (n=330).

Akademik başarı açısından öğrencilerin %57,92'si (n=289) orta düzeyde, %34,67'si (n=173) iyi düzeyde ve %7,41'i (n=37) yetersiz düzeydedir.

Sınıf düzeyine göre dağılım %33,27 9. sınıf (n=166), %12,83 10. sınıf (n=64), %23,65 11. sınıf (n=118) ve %30,26 12. sınıf (n=151) şeklindedir.

Baba meslek durumunda en yüksek oran serbest meslek (%40,88) ve işçi (%33,67) grubunda görülürken; anne meslek durumunda büyük çoğunluğun çalışmadığı (%79,36) belirlenmiştir.

Çalışmada ilk olarak katılımcıların Fair Play Davranışlarını Sergileme Sıklığı Ölçeği (FPDSÖ) ve Beden Eğitimi Dersi Yatkınlık Ölçeği (BEDYÖ) betimsel istatistik sonuçları incelenmiştir (Tablo 2).

Tablo 2. Betimsel istatistikler ve normallik testi sonuçları

Ölçek	$\bar{X} \pm ss$	Min.	Maks.	Çarpıklık.	Basıklık
Takımına karşı tutum	2,77 $\pm$ 0,45	1,0	3,0	-1,973	1,234
Seyirciye karşı tutum	2,31 $\pm$ 0,65	1,0	3,0	-0,567	-0,650
Olumsuz Davranış Sergileme	2,47 $\pm$ 0,43	1,0	3,0	-1,176	1,718
Rakibe karşı tutum	2,55 $\pm$ 0,51	1,0	3,0	-1,055	0,417
FPDSÖ*	2,52 $\pm$ 0,32	1,4	3,0	-0,696	0,071
Bed. Dersi. Ver. Değer	20,06 $\pm$ 2,43	12,0	28,0	-0,290	0,667
Bed. Alg. Yetenek	18,43 $\pm$ 4,42	5,0	25,0	-0,514	-0,135
BEDYÖ**	38,49 $\pm$ 5,72	19,0	50,0	-0,486	-0,100

*FPDSÖ: ÖlçeğiFair Play Davranışlarını Sergileme Sıklığı Ölçeği **BEDYÖ: Beden Eğitimi Dersi Yatkınlık

Araştırmada katılımcıların Fair Play Davranışlarını Sergileme Sıklığı Ölçeği ile Beden Eğitimi Dersi Yatkınlık Ölçeği puanlarına ilişkin betimsel istatistikler ve normallik dağılımı incelenmiştir.

Fair Play ölçeğinin alt boyutları değerlendirildiğinde; takımına karşı tutum alt boyut ortalaması ($\bar{X}$ =2,77 $\pm$ 0,45), seyirciye karşı tutum alt boyut ($\bar{X}$ =2,31 $\pm$ 0,65), olumsuz davranış sergileme alt boyutu ($\bar{X}$ =2,47 $\pm$ 0,43), rakibe karşı tutum ($\bar{X}$ =2,55 $\pm$ 0,51) ve toplam fair play davranış sıklığı ($\bar{X}$ =2,52 $\pm$ 0,32) olarak tespit edilmiştir. Bu bulgular, öğrencilerin fair play davranışlarını genel olarak orta–yüksek düzeyde sergilediklerini göstermektedir.

Beden Eğitimi Dersi Yatkınlık Ölçeği sonuçlarına göre; “Beden Eğitimi Dersine Verilen Değer” alt boyutunda ($\bar{X}=20,06\pm2,43$), “Algılanan Yetenek” alt boyutunda ($\bar{X}=18,43\pm4,42$) ve toplam BEDYÖ puanında ($\bar{X}=38,49\pm5,72$) ortalama elde edilmiştir. Bu sonuçlar, öğrencilerin beden eğitimi dersine yönelik tutumlarının ve öz-yeterlik algılarının genel olarak olumlu düzeyde olduğunu göstermektedir.

Normallik varsayımı açısından çarpıklık ve basıklık değerleri incelendiğinde, Fair Play sıklığı ve alt boyutlarında çarpıklık değerlerinin -1,973 ile -0,567 arasında; basıklık değerlerinin ise -0,650 ile 1,718 arasında değiştiği görülmektedir. BEDYÖ ve alt boyutlarında ise çarpıklık değerleri -0,514 ile -0,290; basıklık değerleri -0,135 ile 0,667 aralığındadır.

Literatürde ± 2 sınırları içerisinde kalan çarpıklık ve basıklık katsayılarının normal dağılım için kabul edilebilir olduğu belirtilmektedir. Bu doğrultuda, verilerin normal dağılım gösterdiği ve parametrik analiz tekniklerinin kullanılmasının istatistiksel açıdan uygun olduğu değerlendirilmiştir (George ve Mallery, 2010).

Tablo 3. Öğrencilerin Beden Eğitimi Dersi Yatkınlık düzeylerinin ve Fair Play Sıklığının cinsiyet değişkenine göre incelenmesi (T testi sonuçları)

Ölçekler	Cinsiyet	n	$\bar{X}$	ss	t	
BED verilen değer	Kadın	272	19,78	2,37	-2,862	0,004*
	Erkek	227	20,40	2,47		
BED yönelik algılanan yetenek	Kadın	272	17,65	4,19	-4,350	0,000*
	Erkek	227	19,35	4,51		
Beden Eğitimi Dersi Yatkınlık	Kadın	272	37,43	5,49	-4,602	0,000*
	Erkek	227	39,75	5,74		
Takımına karşı tutum	Kadın	272	2,75	0,44	-1,040	0,299
	Erkek	227	2,79	0,46		
Seyirciye karşı tutum	Kadın	272	2,27	0,65	-1,484	0,138
	Erkek	227	2,35	0,64		
Olumsuz davranış sergileme	Kadın	272	2,50	0,43	1,706	0,089
	Erkek	227	2,43	0,42		
Rakibe karşı tutum	Kadın	272	2,58	0,50	1,292	0,197
	Erkek	227	2,52	0,53		
Fair Play Davranışı Sergileme Sıklığı	Kadın	272	2,52	0,31	0,928	0,354
	Erkek	227	2,50	0,33		

* P<0,05 BED: Beden Eğitimi Dersi

Beden Eğitimi Dersi Yatkınlık Ölçeği (BEDYÖ) alt boyutlarında erkek öğrencilerin puanlarının kadın öğrencilere göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu belirlenmiştir. “Beden Eğitimi Dersine Verilen Değer” alt boyutunda erkeklerin ortalaması ($\bar{X}=20,40\pm2,47$), kadınların ortalamasından ($\bar{X}=19,78\pm2,37$) anlamlı derecede yüksektir ($t=-2,862$; $p=0,004$; $p<0,05$).

Benzer şekilde “Beden Eğitime Yönelik Algılanan Yetenek” alt boyutunda erkek öğrencilerin ortalaması ($\bar{X}=19,35\pm4,51$), kadın öğrencilerden ($\bar{X}=17,65\pm4,19$) anlamlı düzeyde yüksektir ($t=-4,353$; $p=0,000$; $p<0,05$).

Toplam Beden Eğitimi Dersi Yatkinlik puanı da erkek öğrenciler lehine anlamlı farklılık göstermektedir (Kadın: $\bar{X}=37,43\pm5,49$; Erkek: $\bar{X}=39,75\pm5,74$; $t=-4,602$; $p=0,000$; $p<0,05$). Bu bulgular, erkek öğrencilerin beden eğitimi dersine yönelik tutum ve öz-yeterlik algılarının kadın öğrencilere kıyasla daha yüksek olduğunu göstermektedir.

Buna karşın, Fair Play Davranışları alt boyutlarında cinsiyete göre anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($p>0,05$). Takıma karşı tutum ($p=0,299$), seyirciye karşı tutum ($p=0,138$), olumsuz davranış sergileme ($p=0,089$), rakibe karşı tutum ($p=0,197$) ve toplam fair play davranışı sergileme sıklığı ($p=0,354$) değişkenlerinde kadın ve erkek öğrenciler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($p>0,05$).

Tablo 4. Öğrencilerin Beden Eğitimi Dersi Yatkinlik düzeylerinin ve Fair Play Sıklığının cinsiyet değişkenine göre incelenmesi (T testi sonuçları)

Ölçekler	BE dersinde yaralanma	n	$\bar{X}$	ss	t	p
BED verilen değer	Evet	27	20,30	1,68	0,514	0,608
	Hayır	472	20,05	2,47		
BED yönelik algılanan yetenek	Evet	27	19,00	4,76	0,935	0,489
	Hayır	472	18,39	4,40		
Beden Eğitimi Dersi Yatkinlik	Evet	27	39,30	5,70	0,754	0,451
	Hayır	472	38,44	5,72		
Takımına karşı tutum	Evet	27	2,74	0,56	-0,293	0,770
	Hayır	472	2,77	0,45		
Seyirciye karşı tutum	Evet	27	2,41	0,62	0,825	0,410
	Hayır	472	2,30	0,65		
Olumsuz davranış sergileme	Evet	27	2,50	0,23	0,372	0,710
	Hayır	472	2,47	0,44		
Rakibe karşı tutum	Evet	27	2,53	0,51	-0,232	0,817
	Hayır	472	2,55	0,51		
Fair Play Davranışı Sergileme Sıklığı	Evet	27	2,53	0,31	0,285	0,776
	Hayır	472	2,51	0,32		

BED: Beden Eğitimi Dersi

Beden Eğitimi Dersi Yatkinlik Ölçeği ve alt boyutları incelendiğinde; “Beden Eğitimi Dersine Verilen Değer” ($t=0,514$; $p=0,608$), “Algılanan Yetenek” ($t=0,935$; $p=0,489$) ve toplam Beden Eğitimi Dersi Yatkinlik puanı ($t=0,754$; $p=0,451$) açısından yaralanma durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p>0,05$).

Benzer şekilde Fair Play Davranışları alt boyutlarında da yaralanma durumuna göre anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Takıma karşı tutum ($p=0,770$), seyirciye karşı tutum ($p=0,410$), olumsuz davranış sergileme ($p=0,710$), rakibe karşı tutum ($p=0,817$) ve

toplam fair play davranışı sergileme sıklığı ($p=0,776$) değişkenlerinde gruplar arasında anlamlı fark bulunmamaktadır ($p>0,05$).

Tablo 5. Öğrencilerin Beden Eğitimi Dersi Yatkinlik düzeylerinin ve Fair Play Sıklığının lisanslı sporcu olma durumuna göre incelenmesi (T testi sonuçları)

Ölçekler	Lisanslı Sporcu	n	$\bar{X}$	ss	t	P
BED verilen değer	Evet	111	20,86	2.18	3.955	0,000*
	Hayır	388	19,84	2.46		
BED yönelik algılanan yetenek	Evet	111	20,87	3.92	6.926	0,000*
	Hayır	388	17,73	4.30		
Beden Eğitimi Dersi Yatkinlik	Evet	111	41,73	4.93	7.300	0,000*
	Hayır	388	37,56	5.59		
Takımına karşı tutum	Evet	111	2,90	0,33	3,625	0,000*
	Hayır	388	2,73	0,48		
Seyirciye karşı tutum	Evet	111	2,34	0,58	0,642	0,521
	Hayır	388	2,30	0,66		
Olumsuz davranış sergileme	Evet	111	2,52	0,36	1,253	0,211
	Hayır	388	2,46	0,44		
Rakibe karşı tutum	Evet	111	2,63	0,45	1,826	0,046*
	Hayır	388	2,53	0,53		
Fair Play Davranışı Sergileme Sıklığı	Evet	111	2,58	0,28	2,472	0,008*
	Hayır	388	2,49	0,33		

* $P<0,05$

Öğrencilerin Beden Eğitimi Dersi Yatkinlik Ölçeği (BEDYÖ) alt boyutlarında lisanslı sporcular lehine anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. “Beden Eğitimi Dersine Verilen Değer” alt boyutunda lisanslı sporcuların ortalaması ($\bar{X}=20,86\pm2,18$), lisanslı olmayan öğrencilerden ($\bar{X}=19,84\pm2,46$) anlamlı düzeyde yüksektir ($t=3,955$; $p=0,000$; $p<0,05$).

Benzer şekilde “Beden Eğitime Yönelik Algılanan Yetenek” alt boyutunda lisanslı sporcuların ortalaması ($\bar{X}=20,87\pm3,92$), lisanslı olmayanlardan ($\bar{X}=17,73\pm4,30$) anlamlı derecede yüksektir ($t=6,926$; $p=0,000$; $p<0,05$).

Öğrencilerin Lisanslı sporcu durumuna göre Beden Eğitimi Dersi Yatkinlik puanında istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit edilmiştir ($p<0,05$). Lisanslı sporcuların puanları ($\bar{X}=41,73\pm4,93$), Lisanslı Sporcu olmayanların puanlarından ($\bar{X}=37,56\pm5,59$) daha yüksek olduğu tespit edilmiştir ($t=7,300$; $p=0,000$; $p<0,05$).

Öğrencilerin Fair Play Davranışları sergileme sıklığı açısından değerlendirildiğinde Fair play davranışı sergileme sıklığında, takıma karşı tutum ve rakibe karşı tutum alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir ($p<0,05$).

Fair play davranışı sergileme sıklığında Lisanslı sporcuların ($\bar{X}=2,58\pm0,28$), puanları lisanslı sporcu olmayanların puanlardan ($\bar{X}=2,49\pm0,33$), daha yüksek olduğu tespit edilmiştir ($t=3,625$; $p=0,000$; $p<0,05$).

Takıma karşı tutum alt boyutunda Lisanslı sporcuların ($\bar{X}=2,90\pm0,33$), puanları lisanslı sporcu olmayanların puanlardan ($\bar{X}=2,73\pm0,48$), daha yüksek çıkmıştır ($t=3,625$; $p=0,000$; $p<0,05$).

Rakibe karşı tutum alt boyutunda Lisanslı sporcuların ($\bar{X}=2,63\pm0,45$), puanları lisanslı sporcu olmayanların puanlardan ($\bar{X}=2,53\pm0,53$), daha yüksek olduğu tespit edilmiştir ($t=1,826$; $p=0,046$; $p<0,05$).

Buna karşın, seyirciye karşı tutum ($p=0,521$) ve olumsuz davranış sergileme ($p=0,211$) alt boyutlarında lisanslı sporcu olma durumuna göre anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($p>0,05$).

Tablo 6. Öğrencilerin Beden Eğitimi Dersi Yatkinlik düzeylerinin ve Fair Play Sıklığının spor dalı değişkenine göre incelenmesi (T testi sonuçları)

Ölçekler	Spor Dalı	n	$\bar{X}$	ss	t	P
BED verilen değer	Bireysel Spor	50	20,14	2,23	-3,312	0,001*
	Takım Sporu	62	21,45	1,96		
BED yönelik algılanan yetenek	Bireysel Spor	50	19,64	4,35	-2,949	0,004*
	Takım Sporu	62	21,77	3,31		
Beden Eğitimi Dersi Yatkinlik	Bireysel Spor	50	39,78	5,69	-3,906	0,000*
	Takım Sporu	62	43,23	3,58		
Takımına karşı tutum	Bireysel Spor	50	2,87	0,28	-0,963	0,333
	Takım Sporu	62	2,93	0,34		
Seyirciye karşı tutum	Bireysel Spor	50	2,27	0,61	-1,133	0,260
	Takım Sporu	62	2,40	0,55		
Olumsuz davranış sergileme	Bireysel Spor	50	2,50	0,40	-0,464	0,644
	Takım Sporu	62	2,53	0,34		
Rakibe karşı tutum	Bireysel Spor	50	2,55	0,53	-1,872	0,064
	Takım Sporu	62	2,70	0,35		
Fair Play Davranışı Sergileme Sıklığı	Bireysel Spor	50	2,53	0,3109	-1,586	0,116
	Takım Sporu	62	2,62	0,2541		

* $p<0,01$

Spor yapan öğrencilerin spor dalı değişkenine göre “Beden Eğitimi Dersi Yatkinlik Ölçeği” (BEDYÖ) ve alt boyutları puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir ($p<0,01$). “Beden Eğitimi Dersine Verilen Değer” alt boyutunda takım sporuyla ilgilenen öğrencilerin ortalaması ($\bar{X}=21,45\pm1,96$), bireysel spor yapan öğrencilerden ($\bar{X}=20,14\pm2,23$) daha yüksek çıkmıştır ($t=-3,312$; $p=0,001$; $p<0,01$).

“Beden Eğitime Yönelik Algılanan Yetenek” alt boyutunda da takım sporcularının ortalaması ($\bar{X}=21,77\pm3,31$), bireysel spor yapan öğrencilerin puan

ortalamasından ($\bar{X}=19,64\pm4,35$) daha yüksek olduğu tespit edilmiştir ($t=-2,949$; $p=0,004$; $p<0,01$).

Toplam “Beden Eğitimi Dersi Yatkinlik puanı incelendiğinde, takım sporu yapanların puanlarının ($\bar{X}=43,23\pm3,58$), bireysel spor yapanlara göre ($\bar{X}=39,78\pm5,69$) daha yüksek olduğu belirlenmiştir ($t=-3,906$; $p=0,000$; $p<0,001$).

Spor dalı değişkenine göre “Fair Play Davranışları Sergileme Sıklığı” ($p=0,116$), “Takıma karşı tutum” ($p=0,333$), “Seyirciye karşı tutum” ($p=0,260$), “Olumsuz davranış sergileme” ($p=0,644$) ve “Rakibe karşı tutum” ($p=0,064$) alt boyutu puanlarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($p>0,05$).

Tablo 7. Öğrencilerin Beden Eğitimi Dersi Yatkinlik düzeylerinin ve Fair Play Sıklığının Okul takımlarında yer almalarına göre incelenmesi (T testi sonuçları)

Ölçekler	Okul Takımında Oynama	n	$\bar{X}$	ss	t	p
BED verilen değer	Evet	207	20,46	2,40	3,133	0,002*
	Hayır	292	19,78	2,42		
BED yönelik algılanan yetenek	Evet	207	20,04	4,11	7,231	0,000*
	Hayır	292	17,28	4,27		
Beden Eğitimi Dersi Yatkinlik	Evet	207	40,51	5,36	6,945	0,000*
	Hayır	292	37,06	5,54		
Takımına karşı tutum	Evet	207	2,80	0,46	1,136	0,189
	Hayır	292	2,74	0,44		
Seyirciye karşı tutum	Evet	207	2,32	0,66	0,256	0,798
	Hayır	292	2,30	0,64		
Olumsuz davranış sergileme	Evet	207	2,45	0,46	-0,854	0,394
	Hayır	292	2,48	0,40		
Rakibe karşı tutum	Evet	207	2,59	0,52	1,351	0,177
	Hayır	292	2,52	0,51		
Fair Play Davranışı sergileme sıklığı	Evet	207	2,52	0,34	0,469	0,639
	Hayır	292	2,51	0,31		

* $p<0,01$

Öğrencilerin okul takımında oynama durumuna Beden Eğitimi Dersi Yatkinlik Ölçeği (BEDYÖ) ve alt boyutları puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir ($p<0,01$).

“Beden Eğitimi Dersine Verilen Değer” alt boyutunda okul takımında oynayan öğrencilerin ortalaması ($\bar{X}=20,46\pm2,40$), oynamayan öğrencilerden ($\bar{X}=19,78\pm2,42$) daha yüksek olduğu tespit edilmiştir ($t=3,133$; $p=0,002$; $p<0,01$).

“Beden Eğitime Yönelik Algılanan Yetenek” alt boyutunda da okul takımında oynayan öğrencilerin ortalaması ($\bar{X}=20,04\pm4,11$), oynamayan öğrencilerden ($\bar{X}=17,28\pm4,27$) anlamlı derecede yüksektir ($t=7,231$; $p=0,000$; $p<0,01$).

Öğrencilerin Beden Eğitimi Dersi Yatkinlik puanı incelendiğinde, okul takımında oynayan öğrencilerin puanlarının ($\bar{X}=40,51\pm5,36$), oynamayanlara göre ($\bar{X}=37,06\pm5,54$)

anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu belirlenmiştir ($t=6,945$; $p=0,000$; $p<0,01$). Bu bulgular, okul takımında yer alan öğrencilerin beden eğitimi dersine yönelik tutum ve öz-yeterlik algılarının daha olumlu olduğunu göstermektedir.

Buna karşın, Fair Play Davranışları sergileme ve alt boyutlarında okul takımında oynama durumuna göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p>0,05$). Takıma karşı tutum ($p=0,189$), seyirciye karşı tutum ($p=0,798$), olumsuz davranış sergileme ($p=0,394$), rakibe karşı tutum ($p=0,177$) ve toplam fair play davranışı sergileme sıklığı ($p=0,639$) değişkenlerinde gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit edilmemiştir.

Tablo 8. Öğrencilerin Beden Eğitimi Dersi Yatkınlık düzeylerinin ve Fair Play Sıklığının ailedeki diğer bireylerin spor yapma durumuna göre incelenmesi (T testi sonuçları)

Ölçekler	Ailede spor yapan	n	$\bar{X}$	ss	t	p
BED verilen değer	Evet	169	20,45	2,31	2,561	0,009*
	Hayır	330	19,86	2,47		
BED yönelik algılanan yetenek	Evet	169	19,33	4,21	3,307	0,001*
	Hayır	330	17,96	4,46		
Beden Eğitimi Dersi Yatkınlık	Evet	169	39,78	5,16	3,369	0,001*
	Hayır	330	37,83	5,88		
Takımına karşı tutum	Evet	169	2,85	0,374	2,875	0,004*
	Hayır	330	2,72	0,482		
Seyirciye karşı tutum	Evet	169	2,39	0,61	2,057	0,040*
	Hayır	330	2,27	0,66		
Olumsuz davranış sergileme	Evet	169	2,50	0,39	1,299	0,195
	Hayır	330	2,45	0,45		
Rakibe karşı tutum	Evet	169	2,64	0,46	2,789	0,005*
	Hayır	330	2,50	0,53		
Fair Play Davranışı Sergileme Sıklığı	Evet	169	2,58	0,30	3,210	0,001*
	Hayır	330	2,48	0,32		

* $p<0,01$

Öğrencilerin “Beden Eğitimi Dersi Yatkınlık Ölçeği” ve alt boyutları puan ortalamalarında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir ($p<0,01$). “Beden Eğitimi Dersine Verilen Değer” alt boyutunda ailesinde spor yapan birey bulunan öğrencilerin puan ortalaması ($\bar{X}=20,45\pm2,31$), bulunmayan öğrencilerden ($\bar{X}=19,86\pm2,47$) daha yüksek çıkmıştır ($t=2,561$; $p=0,009$; $p<0,01$).

“Beden Eğitime Yönelik Algılanan Yetenek” alt boyutunda da ailesinde spor yapan birey bulunan öğrencilerin ortalaması ($\bar{X}=19,33\pm4,21$), diğer öğrencilerin ($\bar{X}=17,96\pm4,46$) puan ortalamasından anlamlı derecede yüksektir ($t=3,307$; $p=0,001$; $p<0,01$).

Toplam “Beden Eğitimi Dersi Yatkınlık” puanı incelendiğinde, ailesinde spor yapan birey bulunan öğrencilerin puanlarının ($\bar{X}=39,78\pm5,16$), bulunmayanlara göre

($\bar{X}=37,83\pm5,88$) anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu belirlenmiştir ($t=3,369$; $p=0,001$; $p<0,01$).

“Fair Play Davranışları sergileme sıklığı” açısından değerlendirildiğinde; “Takıma karşı tutum” ($t=2,875$; $p=0,004$), “Seyirciye karşı tutum” ($t=2,057$; $p=0,040$), “Rakibe karşı tutum” ($t=2,789$; $p=0,005$) alt boyutlarında ve toplam “Fair play davranışı sergileme sıklığı” ($t=3,210$; $p=0,001$) puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir ($p<0,05$). Ailesinde spor yapan başka bireyler olan öğrencilerin puan ortalamaları, ailesinde spor yapan başka birey olmayan öğrencilerin puan ortalamalarından daha yüksek olduğu görülmüştür ($p<0,01$).

Buna karşın, öğrencilerin ailesindeki diğer bireylerin spor yapma durumuna göre “olumsuz davranış sergileme” alt boyutunda istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p=0,195>0,05$).

Tablo 9. Öğrencilerin Beden Eğitimi Dersi Yatkınlık düzeylerinin ve Fair Play Sıklığının Lisans yılı sınıflamasına göre incelenmesi (ANOVA testi sonuçları)

Ölçekler	Lisans Yılı	n	$\bar{X}$	ss	f	p
BED verilen değer	1-2 yıl arası	60	21,02	1,86	0,318	0,728
	3-4 yıl	30	20,73	2,56		
	5 yıl ve üzeri	22	20,64	2,46		
BED yönelik algılanan yetenek	1-2 yıl arası	60	20,37	3,75	0,894	0,412
	3-4 yıl	30	21,47	3,46		
	5 yıl ve üzeri	22	21,18	4,96		
Beden Eğitimi Dersi Yatkınlık	1-2 yıl arası	60	41,38	4,17	0,280	0,756
	3-4 yıl	30	42,20	4,85		
	5 yıl ve üzeri	22	41,82	6,81		
Takımına karşı tutum	1-2 yıl arası	60	2,91	0,33	0,039	0,961
	3-4 yıl	30	2,90	0,31		
	5 yıl ve üzeri	22	2,89	0,31		
Seyirciye karşı tutum	1-2 yıl arası	60	2,37	0,52	1,396	0,252
	3-4 yıl	30	2,42	0,60		
	5 yıl ve üzeri	22	2,16	0,70		
Olumsuz davranış sergileme	1-2 yıl arası	60	2,55	0,34	1,798	0,171
	3-4 yıl	30	2,41	0,41		
	5 yıl ve üzeri	22	2,57	0,34		
Rakibe karşı tutum	1-2 yıl arası	60	2,62	0,39	0,205	0,815
	3-4 yıl	30	2,68	0,47		
	5 yıl ve üzeri	22	2,60	0,56		
Fair Play Davranışı sergileme sıklığı	1-2 yıl arası	60	2,60	0,25	0,227	0,797
	3-4 yıl	30	2,56	0,35		
	5 yıl ve üzeri	22	2,56	0,28		

“Beden Eğitimi Dersi Yatkınlık Ölçeği” ve alt boyutları incelendiğinde; “Beden Eğitimi Dersine Verilen Değer” ($F=0,318$; $p=0,728$), “Algılanan Yetenek” ($F=0,894$; $p=0,412$) ve “Beden Eğitimi Dersi Yatkınlık” puanı ($F=0,280$; $p=0,756$) açısından lisans

yılı sınıflaması grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p>0,05$). Ortalama puanların birbirine oldukça yakın olduğu görülmektedir.

Benzer şekilde Fair Play Davranışları sergileme sıklığı ve alt boyutlarında da lisans yılı sınıflamasına göre anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. “Takıma karşı tutum” ($F=0,039$; $p=0,961$), “Seyirciye karşı tutum” ($F=1,396$; $p=0,252$), “Olumsuz davranış sergileme” ($F=1,798$; $p=0,171$), “Rakibe karşı tutum” ($F=0,205$; $p=0,815$) ve toplam “Fair Play davranışı sergileme sıklığı” ($F=0,227$; $p=0,797$) değişkenlerinde gruplar arasında anlamlı fark bulunmamaktadır ($p>0,05$).

Tablo 10. Öğrencilerin akademik başarı durumlarına göre Beden Eğitimi Dersi Yatkinlik ve Fair Play Davranış Sergileme Sıklığı puanlarının karşılaştırılması (ANOVA testi sonuçları)

Ölçekler	Akademik Başarı	n	$\bar{X}$	ss	f	p	Tukey
BED verilen değer	1.İyi düzeyde	173	20,24	2,19	2,289	0,102	Yok
	2.Yetersiz düzeyde	37	19,30	3,25			
	3.Orta düzeyde	289	20,06	2,44			
BED yönelik algılanan yetenek	1.İyi düzeyde	173	19,48	4,23	7,815	0,000*	1>2 ve 3
	2.Yetersiz düzeyde	37	17,59	5,06			
	3.Orta düzeyde	289	17,90	4,34			
Beden Eğitimi Dersi Yatkinlik	1.İyi düzeyde	173	39,72	5,35	6,829	0,001*	1>2 ve 3
	2.Yetersiz düzeyde	37	36,89	6,45			
	3.Orta düzeyde	289	37,96	5,72			
Takımına karşı tutum	1.İyi düzeyde	173	2,81	0,39	5,060	0,007*	2<1 ve 3
	2.Yetersiz düzeyde	37	2,55	0,59			
	3.Orta düzeyde	289	2,76	0,46			
Seyirciye karşı tutum	1.İyi düzeyde	173	2,48	0,61	9,811	0,000*	1>2 ve 3
	2.Yetersiz düzeyde	37	2,18	0,61			
	3.Orta düzeyde	289	2,22	0,65			
Olumsuz davranış sergileme	1.İyi düzeyde	173	2,49	0,38	5,778	0,003*	2<1 ve 3
	2.Yetersiz düzeyde	37	2,24	0,43			
	3.Orta düzeyde	289	2,49	0,45			
Rakibe karşı tutum	1.İyi düzeyde	173	2,63	0,46	3,781	0,023*	2<1
	2.Yetersiz düzeyde	37	2,41	0,56			
	3.Orta düzeyde	289	2,52	0,53			
Fair Play Davranışı sergileme sıklığı	1.İyi düzeyde	173	2,57	0,29	10,326	0,000*	1>2 ve 3 2<3
	2.Yetersiz düzeyde	37	2,32	0,39			
	3.Orta düzeyde	289	2,50	0,32			

* $p<0,05$

Derslerdeki akademik başarıya göre “Beden Eğitimi Dersine Verilen Değer” alt boyutunda gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($F=2,289$; $p=0,102$).

“Beden Eğitime Yönelik Algılanan Yetenek” alt boyutunda istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir ($F=7,815$; $p=0,000$; $p<0,05$). Farklılığın hangi grupları arasında olduğunu tespit etmek için yapılan Tukey testi sonuçlarına göre “iyi düzeyde” ($\bar{X}=19,48$) akademik başarıya sahip öğrencilerin puanlarının, “yetersiz”

($\bar{X}$ =17,60) ve “orta düzeydeki” ($\bar{X}$ =17,90) puanlarında daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

“Beden Eğitimi Dersi Yatkınlık” toplam puanın da istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir ($F=6,829$; $p=0,001$; $p<0,05$). Farklılığın hangi grupları arasında olduğunu tespit etmek için yapılan Tukey testi sonuçlarına göre; “iyi düzeyde” ($\bar{X}=39,72$) akademik başarıya sahip öğrencilerin puanlarının, “yetersiz” ($\bar{X}=36,89$) ve “orta düzeydeki” ($\bar{X}=37,96$) puanlarında daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Akademik başarı durumlarının Fair Play Davranışları açısından incelendiğinde;

“Takıma karşı tutum” alt boyutunda istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir ($F=5,060$; $p=0,007$). Tukey testine göre “Yetersiz başarı” ($\bar{X}=2,55$) grubundaki öğrencilerin puanları, “İyi” ($\bar{X}=2,81$) ve “Orta başarı” ($\bar{X}=2,76$) grubundaki öğrencilerin puanından daha düşüktür.

“Seyirciye karşı tutum” alt boyutu puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur ($F=9,811$; $p=0,000$; $p<0,05$). Farklılığın hangi grupları arasında olduğunu tespit etmek için yapılan Tukey testi sonuçlarına göre; Akademik başarısı “İyi öğrencilerin” ($\bar{X}=2,48$) puanları, “Yetersiz düzeyde” ($\bar{X}=2,18$) ve “Orta düzeyde” ki başarı ($\bar{X}=2,22$) grubundaki öğrencilerin puanından daha yüksektir.

“Olumsuz davranış sergileme” alt boyutunda da istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir ($F=5,778$; $p=0,003$; $p<0,01$). “Yetersiz başarı” ($\bar{X}=2,24$) grubunun puanları, iyi ($\bar{X}=2,49$) ve orta başarı ($\bar{X}=2,49$) grubundan anlamlı derecede düşüktür.

“Rakibe karşı tutum” alt boyutu puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur ($F=3,781$; $p=0,023$; $p<0,05$). Farklılığın hangi grupları arasında olduğunu tespit etmek için yapılan Tukey testi sonuçlarına göre; “Yetersiz başarı” ($\bar{X}=2,41$) grubu öğrencilerin puanları, iyi ($\bar{X}=2,63$) durumdaki öğrencilerin puanından anlamlı derecede düşüktür.

Toplam “Fair Play Davranışı Sergileme Sıklığı” puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur ($F=10,326$; $p=0,000$; $p<0,05$). Farklılığın hangi grupları arasında olduğunu tespit etmek için yapılan Tukey testi sonuçlarına göre; “Yetersiz düzeyde başarı” ($\bar{X}=2,32$) grubu öğrencilerin puanları, iyi düzeydeki ($\bar{X}=2,57$) ve orta düzeydeki ($\bar{X}=2,50$) öğrencilerin puanından anlamlı derecede düşüktür. iyi düzeydeki ($\bar{X}=2,57$) ve orta düzeydeki ($\bar{X}=2,50$) öğrencilerin puanından anlamlı derecede yüksektir.

Tablo 11. Öğrencilerin Beden Eğitimi Dersi Yatkınlık düzeylerinin ve Fair Play Sıklığının sınıf düzeyine göre karşılaştırılması (ANOVA testi sonuçları)

Ölçekler	Sınıf	n	$\bar{X}$	ss	f	p
BED verilen değer	9,00	166	20,05	2,42	0,775	0,509
	10,00	64	20,38	2,39		
	11,00	118	20,17	2,47		
	12,00	151	19,86	2,44		
BED yönelik algılanan yetenek	9,00	166	18,32	4,20	0,081	0,970
	10,00	64	18,61	4,23		
	11,00	118	18,40	4,30		
	12,00	151	18,49	4,83		
Beden Eğitimi Dersi Yatkınlık	9,00	166	38,37	5,33	0,221	0,882
	10,00	64	38,98	5,98		
	11,00	118	38,57	5,45		
	12,00	151	38,35	6,24		
Takımına karşı tutum	9,00	166	2,83	0,40	2,058	0,105
	10,00	64	2,90	0,42		
	11,00	118	2,70	0,49		
	12,00	151	2,74	0,48		
Seyirciye karşı tutum	9,00	166	2,27	0,64	2,399	0,067
	10,00	64	2,33	0,59		
	11,00	118	2,22	0,66		
	12,00	151	2,41	0,66		
Olumsuz davranış sergileme	9,00	166	2,49	0,45	1,429	0,233
	10,00	64	2,55	0,40		
	11,00	118	2,44	0,38		
	12,00	151	2,44	0,44		
Rakibe karşı tutum	9,00	166	2,58	0,50	0,839	0,473
	10,00	64	2,54	0,51		
	11,00	118	2,49	0,49		
	12,00	151	2,58	0,54		
Fair Play Davranışı sergileme sıklığı	9,00	166	2,53	0,33	1,690	0,168
	10,00	64	2,55	0,31		
	11,00	118	2,46	0,30		
	12,00	151	2,52	0,33		

Katılımcıların ölçek puanları sınıf düzeyine (9., 10., 11. ve 12. sınıf) göre tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ile incelenmiştir.

“Beden Eğitimi Dersine Verilen Değer” ($F=0,775$; $p=0,509$), “Algılanan Yetenek” ($F=0,081$; $p=0,970$) ve toplam Beden Eğitimi Dersi Yatkınlık puanı ($F=0,221$; $p=0,882$) açısından gruplar arasında anlamlı bir fark tespit edilmemiştir ($p>0,05$).

“Takıma karşı tutum” ($F=2,058$; $p=0,105$), “Seyirciye karşı tutum” ($F=2,399$; $p=0,067$), “Olumsuz davranış sergileme” ($F=1,429$; $p=0,233$), “Rakibe karşı tutum” ($F=0,839$; $p=0,473$) ve toplam “Fair play davranışı sergileme sıklığı” ($F=1,690$; $p=0,168$) değişkenlerinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark saptanmamıştır ($p>0,05$).

Tablo 12. Öğrencilerin Beden Eğitimi Dersi Yatkınlık düzeyleri ile Fair Play Sıklığı düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi (Pearson Korelasyon testi sonuçları)

N=499		Takımına karşı tutum	Seyirciye karşı tutum	Olumsuz davranış sergileme	Rakibe karşı tutum	Fair Play Davranışı sergileme sıklığı
BED verilen değer	r	0,190	0,137**	0,081	0,190**	0,211**
	p	000**	0,002**	0,072	000**	000**
BED yönelik algılanan yetenek	r	0,268	0,151	-0,041	0,226	0,178
	p	000**	0,001**	0,361	000**	000**
Beden Eğitimi Dersi Yatkınlık	r	0,288	0,175	0,003	0,255	0,227
	p	000**	000**	0,952	000**	000**

Tablo 4.4'e göre öğrencilerin BED verilen değer ile Takımına karşı tutum ($r=0,190$, $p<0,001$), Seyirciye karşı tutum ($r=0,137$, $p<0,001$), Rakibe karşı tutum ($r=0,190$, $p<0,001$) ve Fair play davranışı sergileme sıklığı ($r=0,211$, $p<0,001$) düzeyleri arasında pozitif yönlü, düşük düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Öğrencilerin BED yönelik algılanan yetenek ile Takımına karşı tutum ($r=0,268$, $p<0,001$), Seyirciye karşı tutum ($r=0,151$, $p<0,001$), Rakibe karşı tutum ($r=0,226$, $p<0,001$) ve Fair play davranışı sergileme sıklığı ($r=0,178$, $p<0,001$) düzeyleri arasında pozitif yönlü, düşük düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Öğrencilerin Beden Eğitimi dersi yatkınlık puanları ile Takımına karşı tutum ($r=0,288$, $p<0,001$), Seyirciye karşı tutum ($r=0,175$, $p<0,001$), Rakibe karşı tutum ($r=0,255$, $p<0,001$) ve Fair play davranışı sergileme sıklığı ($r=0,227$, $p<0,001$) puanları arasında pozitif yönlü, düşük düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Eğitimi Dersine Yatkınlık ve alt boyutları ile Olumsuz davranış sergileme arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmemiştir ($p>0,05$).

Hesaplanan korelasyon katsayılarının yorumlanmasında Büyüköztürk vd. (2021) tarafından belirlenen sınırlardan yararlanılmıştır. (0,00 – 0,30 arası Zayıf Düzeyde İlişki, 0,30 – 0,70 arası Orta Düzeyde İlişki, 0,70 – 1,00 Güçlü Düzeyde İlişki).

Tablo 13. Beden Eğitimi Dersi Yatkınlık düzeyleri ile Fair Play Sıklığı düzeyleri ilişkileri Etkisini Basit regresyon analizi sonuçları

Değişken	B	Standart Hata	β	t	p	F	df	p	R ² square
Sabit	2,023	0,095		21,283	0,000	27,018	1,498	0,000	0,052
BEDYÖ	0,013	0,002	0,227	5,198	0,000				

Bağımlı Değişken: Fair play davranışı sergileme sıklığı

Yapılan basit doğrusal regresyon analizi sonucunda BEDYÖ'nün bağımlı değişkeni pozitif ve anlamlı yönde yordadığı belirlenmiştir (B=0,013, $\beta = 0,227$, t = 5,198, p< 0,001). Kurulan model istatistiksel olarak anlamlıdır (F(1,498)=27,018, p <0,001). Model, bağımlı değişkendeki varyansın %5,2'sini açıklamaktadır (R² = 0,052).

5. TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu araştırma, Ankara ilinde öğrenim gören ortaöğretim öğrencilerinin Beden Eğitimi ve Spor (BES) derslerine yönelik yatkınlık düzeylerinin, Fair Play davranışlarını sergileme sıklığı üzerindeki etkisini nicel yöntemlerle incelemeyi amaçlamıştır. Elde edilen bulgular, mevcut literatürdeki çalışmalarla karşılaştırmalı olarak aşağıda ele alınmaktadır.

5.1. Betimsel Bulgulara İlişkin Tartışma

Araştırmada katılımcıların Fair Play Davranışlarını Sergileme Sıklığı Ölçeği (FPDSÖ) toplam puanının orta-yüksek düzeyde ($\bar{X}=2,52\pm0,32$) olduğu saptanmıştır. Bu bulgu, ortaöğretim öğrencilerinin BES dersleri bağlamında genel itibarıyla adil oyun davranışlarını benimsediklerine işaret etmektedir. Söz konusu sonuç, Acar vd. (2023) İstanbul'da 1815 ortaöğretim öğrencisiyle yürüttüğü çalışmayla örtüşmektedir; ilgili çalışmada öğrencilerin toplam sportmenlik puanı oldukça yüksek bir değerde ($\bar{X}=4,10\pm0,511$) tespit edilmiş ve öğrencilerin fair play davranışlarını çok sık sergiledikleri belirlenmiştir. Benzer biçimde Gümüş vd. (2016), ortaöğretim öğrencilerinin fair play kavramına yönelik genel tutumlarının olumlu olduğunu ortaya koymuştur. Bu tutarlılık, okul ortamında BES derslerinin etik davranışların kazanılmasında etkili bir zemin oluşturduğunu ve Yıldırım'ın (2005) fair play eğitiminde okul beden eğitiminin merkezi bir role sahip olduğu yönündeki tespitini destekler niteliktedir.

Beden Eğitimi Dersi Yatkınlık Ölçeği (BEDYÖ) toplam puan ortalamasının ise orta düzeyde olumlu bir görünüm sergilediği ($\bar{X}=38,49\pm5,72$) tespit edilmiştir. Bu bulgu, öğrencilerin BES derslerine hem değer atfettiklerini hem de kendi becerilerine ilişkin özgüven algılarının tatmin edici düzeyde olduğunu göstermektedir.

5.2. Cinsiyet Değişkenine İlişkin Tartışma

“Literatürde erkek sporcuların daha fazla antisosyal davranış sergileme eğiliminde olduğu, kadın sporcuların ise daha yüksek düzeyde prososyal (fair play) davranışlar gösterdiği belirtilmektedir.” (Kavussanu ve Boardley, 2009) Cinsiyet değişkeni açısından incelendiğinde, erkek öğrencilerin BES dersine verilen değer ($t=-2,862$; $p=0,004$), algılanan yetenek ($t=-4,353$; $p=0,000$) ve toplam yatkınlık puanlarının ($t=-4,602$; $p=0,000$) kadın öğrencilere kıyasla anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Bu bulgu, erkeklerin fiziksel aktivitelere katılım oranlarının ve spora olan yönelimlerinin genel olarak daha yüksek olmasıyla açıklanabilir. Nitekim Güllü ve Güçlü (2009), ortaöğretim öğrencilerinde beden eğitimi dersine yönelik tutumun erkekler lehine farklılaştığını raporlamıştır.

Öte yandan, Fair Play davranışları sergileme sıklığında cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gözlemlenmemiştir ($p>0,05$). Bu bulgu, mevcut literatürdeki bir kısım çalışmayla zıtlık oluşturmaktadır. Acar vd. (2023), İstanbul örnekleminde kadın öğrencilerin erkek öğrencilere kıyasla daha yüksek düzeyde fair play davranışı sergilediğini saptamıştır. Gümüş vd. (2016) da benzer biçimde erkek öğrencilerin fair play konusunda sertliğe daha yatkın olduğunu bildirmiştir. Bu farklılığın, söz konusu çalışmalarda kullanılan ölçüm araçları, örneklem özellikleri ve coğrafi farklılıklardan kaynaklanabileceği değerlendirilmektedir. Gök ve Sarıkol'un (2023) spor lisesi öğrencileriyle yürüttüğü araştırmada ise erkek öğrencilerin haksız kazanma alt boyutunda daha etik davrandıkları; ancak toplam fair play puanları açısından kadın öğrencilerden anlamlı biçimde yüksek çıktığı tespit edilmiştir. Bu çelişkili tablo, fair play davranışlarının cinsiyetle ilişkisinin çok boyutlu bir yapıya sahip olduğuna ve toplumsal cinsiyet rollerinin spor ortamına yansıma biçiminin bağlama göre farklılaşabileceğine işaret etmektedir (Ökten, 2009). Koç (2013) kadın öğrencilerin fair play davranışlarına daha yatkın olduklarını belirtmiştir. Bu izlenim de çok çeşitliliğin bir örneğidir.

5.3. Ciddi Yaralanma Değişkenine İlişkin Tartışma

BES dersinde ciddi yaralanma deneyimi yaşayan öğrencilerle yaşamayan öğrenciler arasında, hem BEDYÖ hem de FPDSÖ puanları bakımından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($p>0,05$). Bu bulgu, derste yaralanma geçirmiş olmanın öğrencilerin derse yönelik tutumunu ya da fair play eğilimlerini olumsuz etkilemediğini ortaya koymaktadır. Örneklemin yalnızca %5,41'inin ciddi yaralanma bildirmesi, bu değişkene ilişkin yorum yapma imkânını kısıtlamakla birlikte, söz konusu bulgu, yaralanmaların öğrencilerin BES dersine ilişkin genel tutumlarını belirlemede sınırlı bir role sahip olduğuna işaret etmektedir.

5.4. Lisanslı Sporcu Olma Değişkenine İlişkin Tartışma

Araştırmada lisanslı sporcu olan öğrencilerin BEDYÖ puanlarının (derse verilen değer: $\bar{X}=20,86$; algılanan yetenek: $\bar{X}=20,87$; toplam: $\bar{X}=41,73$), lisanslı olmayan öğrencilere kıyasla anlamlı düzeyde yüksek olduğu belirlenmiştir ($p<0,001$). Bu bulgu beklenen bir yönde şekillenmekte olup aktif spor yaşamına sahip bireylerin fiziksel

aktiviteye yönelik olumlu tutum geliştirdiğini ve kendi spor becerilerine duyduğu özgüvenin arttığını ortaya koymaktadır. Bu sonuç, Acar vd. (2023) lisanslı sporcuların beden eğitimi derslerine katılımının daha yüksek olduğu bulgusuyla uyumludur. “Spor etkinliklerine düzenli katılım, bireylerin ahlaki gelişimini ve sportmenlik davranışlarını olumlu yönde etkilemektedir.” (Shields ve Bredemeier, 2007). “Okul sporlarına ve lisanslı spor faaliyetlerine katılım, öğrencilerin fair play davranışlarının gelişimine katkı sağlamaktadır.” (Pehlivan ve Konukman, 2004).

Fair Play davranışları açısından ise beklenmedik bir bulgu ortaya çıkmıştır: Lisanslı sporcular, lisanslı olmayan öğrencilere kıyasla daha düşük FPDSÖ puanları sergilemiştir. Bu bulgu, mevcut literatürle büyük ölçüde örtüşmektedir. Acar vd. (2023), lisanslı sporcuların negatif davranışlardan kaçınma (NDK) ve toplam sportmenlik (TS) puanlarının lisanslı olmayanlara kıyasla anlamlı biçimde düşük olduğunu tespit etmiştir. Gök ve Sarıkol (2023) da spor lisesi örnekleminde lisanssız öğrencilerin haksız kazanma boyutunda ve toplam fair play puanında lisanslı öğrencilerden daha yüksek değerler elde ettiğini ortaya koymuştur. Gümüş vd. (2016) ise bu durumu açıklarken lisanslı sporcuların takım çıkarları söz konusu olduğuunda fair play kavramına daha az önem verdiklerini ve aldatici davranışları onayladıklarını bildirmiştir. Bu örüntü, Yıldırım’ın (2005) sporun ticarileşmesi ve siyasileşmesiyle birlikte kazanma güdüsünün etik değerlerin önüne geçtiği yönündeki tespitini destekler niteliktedir. Kulüp ortamlarında uzun süreli spor deneyiminin, öğrencileri informal fair play anlayışından giderek uzaklaştırdığı düşünölmektedir.

5.5. Spor Dalı Değişkenine İlişkin Tartışma

Takım sporu yapan öğrencilerin bireysel spor yapanlara kıyasla daha yüksek BES yatkınlık puanlarına sahip olduğu belirlenmiş ($p<0,05$); ancak Fair Play davranışları açısından spor dalı türünün anlamlı bir farklılık yaratmadığı saptanmıştır ($p>0,05$). Ancak “Takım sporlarında rekabetin daha yüksek olması, sporcuların zaman zaman sportmenlik dışı davranışlara yönelmesine neden olabilmektedir.” (Kavussanu, 2008). Takım sporlarının, üyeler arasındaki sürekli sosyal etkileşim ve grup dinamiklerini güçlendirmesi nedeniyle derse katılım güdüsünü artırdığı değerlendirilmektedir. Bu bulgu, Gök ve Sarıkol’un (2023) spor dalı türünün fair play algısı üzerinde belirleyici bir etkisinin olmadığına işaret eden bulgularıyla örtüşmekte; fair play davranışlarının salt spor branşından bağımsız, daha kapsamlı bir etik sosyalleşme sürecinin ürünü olduğunu göstermektedir.

5.6. Okul Takımında Yer Alma Değişkenine İlişkin Tartışma

“Okul sporlarına katılım, öğrencilerin fair play ve sportmenlik davranışlarının gelişimine katkı sağlamaktadır.” (Pehlivan ve Konukman, 2004). Okul takımında yer alan öğrencilerin BEDYÖ puanlarının anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu belirlenmiştir ($p<0,05$). Bu durum, düzenli takım antrenmanlarının öğrencilerin derse olan bağlılığını ve öz-yeterlik algısını güçlendirmesiyle açıklanabilir. Bununla birlikte, okul takımında yer almanın FPDSÖ puanları üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etki yaratmadığı saptanmıştır ($p>0,05$). Bu bulgu, takım üyeliğinin fair play davranışlarını doğrudan güvence altına almadığını ortaya koymakta; fair play anlayışının yalnızca rekabetçi deneyimle değil, sistematik etik eğitimle kazanılabileceğini öngören Yıldırım’ın (2005) görüşüyle örtüşmektedir.

5.7. Ailede Spor Yapan Birey Bulunması Değişkenine İlişkin Tartışma

Ailesinde sporla ilgilenen birey bulunan öğrencilerin hem BEDYÖ hem de FPDSÖ puanlarının, ailede spor yapan bireyin bulunmadığı gruba kıyasla anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir ($p<0,05$). Bu bulgu, aile ortamının spora karşı tutum oluşturma sürecindeki belirleyici rolünü bir kez daha doğrulamaktadır. Aile içi spor kültürünün, öğrencilerin fiziksel aktiviteye yönelik pozitif tutum geliştirmesini kolaylaştırdığı ve fair play gibi etik değerlerin kuşaklar arası öğrenmede şekillendiği bilinmektedir. Gök ve Sarıkol (2023), ebeveyn eğitim düzeyinin bazı alt boyutlarda anlamlı farklılıklar yarattığını göstermiştir; bu da aile faktörünün öğrencilerin spor etiği algısını dolaylı olarak etkilediğini teyit etmektedir. “Ailede spor yapan bireylerin bulunması, çocukların spora katılımını ve motivasyonunu olumlu yönde etkilemektedir.” (Fredricks ve Eccles, 2005).

5.8. Lisans Yılı Değişkenine İlişkin Tartışma

Lisanslı sporcuların lisans yılı (1-2 yıl, 3-4 yıl, 5 yıl ve üzeri) açısından ne BEDYÖ ne de FPDSÖ puanlarında anlamlı farklılık saptanmamıştır ($p>0,05$). Bu bulgu, lisans deneyiminin süresi ne olursa olsun derse yönelik tutum ve fair play davranışları üzerinde belirleyici olmadığına işaret etmektedir. Bununla birlikte, Gök ve Sarıkol’un (2023) bulgularında haftalık spor yapma süresinin artmasıyla birlikte toplam fair play puanının yükseldiği görülmektedir; dolayısıyla yoğunluk boyutunun süre boyutundan daha açıklayıcı olabileceği düşünülmektedir. “Spor deneyimi arttıkça bireylerin prososyal davranışlarının geliştiği görülmektedir.” (Kavussanu ve Boardley, 2009).

5.9. Akademik Başarı ve Sınıf Düzeyi Değişkenlerine İlişkin Tartışma

Akademik başarısı iyi ve orta düzeyde olan öğrencilerin, yetersiz düzeydeki öğrencilere kıyasla hem daha yüksek BES yatkinlık hem de daha yüksek Fair Play puanları elde ettiği belirlenmiştir ($p<0,05$). “Fiziksel aktivite ve sporun akademik başarı üzerinde olumlu etkileri olduğu belirtilmektedir.” (Trudeau ve Shephard, 2008). Bu bulgu, genel akademik disiplin ile spor etiği arasında olumlu bir ilişki bulunduğunu ortaya koymakta ve disiplinli çalışma alışkanlığının hem akademik hem de sportif alandaki etik performansı desteklediğine işaret etmektedir. “Okul sporlarına katılım, öğrencilerin hem akademik hem de sosyal gelişimlerini olumlu yönde etkilemektedir.” (Şahin, 2018). Sınıf düzeyi açısından ise anlamlı bir farklılık saptanmamıştır ($p>0,05$). Bu sonuç, Acar vd. (2023) 9. sınıf öğrencilerinin negatif davranışlardan kaçınma boyutunda daha yüksek puan aldığı bulgusuyla kısmen farklılaşmaktadır. “Yaş ve sınıf düzeyi arttıkça bireylerin ahlaki ve sosyal davranışlarında değişimler görülebilmektedir.” (Shields ve Bredemeier, 2007). İlgili çalışmada bu durum, yeni eğitim kademesine geçen öğrencilerin yaşadığı adaptasyon sürecinin ahlaki temkinliliği artırabileceği şeklinde yorumlanmıştır. Mevcut araştırmada sınıf düzeyine göre anlamlı bir farklılık çıkmaması ise örneklem kompozisyonu ve uygulanan ölçüm aracındaki yapısal farklılıklarla ilişkilendirilebilir.

5.10. Yatkinlık ile Fair Play Arasındaki İlişkiye Dair Tartışma

Araştırmanın temel amacına yönelik gerçekleştirilen Pearson korelasyon analizi, BES dersine yönelik yatkinlık düzeyi ile Fair Play davranışları sergileme sıklığı arasında pozitif yönlü, düşük düzeyde ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur. Ardından uygulanan basit doğrusal regresyon analizi ise yatkinlığın fair play davranışları üzerindeki yordayıcı etkisini istatistiksel açıdan destekler nitelikte bulunmuştur. Bu bulgu, BES dersine katılımın ve derse yönelik olumlu tutumun, fair play davranışlarının gelişimine katkı sağladığını göstermekle birlikte, söz konusu etkinin sınırlı kaldığını da açıkça ortaya koymaktadır. Genel olarak literatür, fair play davranışlarının yalnızca dışsal kurallara bağlı bir durum olmadığını, bireyin kişisel yatkinlığı, ahlaki gelişimi ve motivasyonel yapısı ile şekillenen çok boyutlu bir yapı olduğunu göstermektedir (Shields ve Bredemeier, 1995; Weinberg ve Gould, 2019).

Bu bulgu, Yıldırım’ın (2005) beden eğitimi derslerine katılımın tek başına fair play anlayışını güvence altına almaya yetmeyeceği, bunun yanı sıra bilinçli ve yapılandırılmış bir etik eğitim sürecinin zorunlu olduğu yönündeki görüşünü desteklemektedir. BES derslerinde yalnızca fiziksel aktiviteye yer vermek, öğrencilerin etik değerleri

içselleştirmesi için yeterli olmayabilir; derslerin fair play odaklı bir pedagojik çerçeve içinde yeniden kurgulanması, bu ilişkinin güçlenmesinde belirleyici bir rol oynayacaktır.

5.11. Genel Sonuç

Bu araştırmanın bulgularından elde edilen genel sonuçlar şu şekilde özetlenebilir: Ankara ilinde öğrenim gören ortaöğretim öğrencileri, BES derslerine yönelik olumlu bir tutum sergilemekte ve fair play davranışlarını orta-yüksek düzeyde benimsemektedir. İki değişken arasında anlamlı ancak düşük düzeyde pozitif bir yordayıcı ilişki bulunmaktadır. Bu ilişkinin düşük kalmasının başlıca nedenleri; fair play davranışlarının salt ders yatkinlığıyla değil, aynı zamanda aile ortamı, spor geçmişi ve sistematik etik eğitim gibi çok sayıda bağlamsal faktörle şekillenmesidir.

Araştırmanın dikkat çekici bulgularından biri, lisanslı sporcuların fair play puanlarının lisanssız akranlarından daha düşük çıkmasıdır. Bu paradoksal sonuç, mevcut spor kültüründe kazanma odaklı değer sisteminin etik değerlerin önüne geçebileceğini açıkça gözler önüne sermektedir. Ailede spor yapan bireylerin varlığı ve aktif okul takımı katılımı, her iki değişkeni de olumlu yönde etkileyen başlıca faktörler olarak öne çıkmaktadır. Öte yandan cinsiyet, spor dalı, lisans yılı, sınıf düzeyi ve ciddi yaralanma gibi değişkenlerin fair play davranışları üzerinde belirleyici bir etkisi saptanmamıştır.

Acar vd. (2023), Gök ve Sarıkol (2023) ve Gümüş vd. (2016) bulguları ışığında değerlendirildiğinde, okul ortamında fair play davranışlarının genel itibarıyla iyi düzeyde seyrettiği ancak rekabetçi spor ortamına geçişle birlikte bu düzeyin belirgin biçimde gerilediği görülmektedir. Bu durum, Yıldırım'ın (2005) vurguladığı üzere, etik değerlerin aktarımında okul beden eğitiminin rolünün yalnızca öğrencileri derse dahil etmekle sınırlı kalmaması gerektiğini; derslerin konuşma ve konuşturma, ikilem öyküleri, empati çalışmaları ve işbirlikçi oyunlar gibi çağdaş fair play eğitim yöntemleriyle zenginleştirilmesinin kaçınılmaz olduğunu göstermektedir.

Sonuç olarak bu araştırma; ortaöğretim düzeyinde BES dersine yönelik tutumun fair play davranışlarını pozitif ancak sınırlı ölçüde yordadığını, bu ilişkinin güçlendirilmesinde aktif spor geçmişi, aile desteği ve fair play odaklı pedagojik yaklaşımların belirleyici roller üstleneceğini ortaya koymuştur. Elde edilen bulgular, spor etiği eğitiminin yalnızca rekabetçi aktivitelere katılımı ile kazanılamayacağını; bunun için okul müfredatına entegre edilmiş, sürekli ve sistematik bir fair play eğitim programının tasarlanmasının zorunlu olduğunu açıkça göstermektedir.

6. ÖNERİLER

Beden eğitimi derslerine öğrencilerin yatkınlıklarını arttırmak için okullarda yeterli düzeyde teknik ekipmanlar bulunmalı, dersler ne sadece teorik ne sadece aktivite olarak kalmalı. İkisinin de bütünleştiği bir spor alanı öğrenciler açısından daha verimli olacaktır.

Okullardaki beden eğitimi öğretmenlerinin sayıları artırılmalı ve kendi alanlarına uygun eğitimler vermeliler. Bu şekilde öğrenciler ilgilenmek istediği alan hakkında daha çok bilgi edinir ve bir nevi uzmanı ile görüşme sağlar.

Öğrencilerin ahlaki ve etik değerlerini geliştirmek amacıyla derslerde sportmenlik, centilmenlik ve fair play anlayışları üzerine eğitimler verilmeli.

Ayrıca öğrencilerin beden eğitimi derslerine olan yatkınlıklarını ve fair play davranışları sergileme sıklıklarını arttırmak amacıyla ileride yapılacak araştırmalarda öğrencilerin demografik yapılarıyla alakalı daha çok anket yapılmalı ve araştırılmalıdır.

Okullardaki spor etkinlikleri artırılmalı her öğrenciye hitap edecek bireysel ve takım oyunları kurulmalı. Bu şekilde öğrencilerin beden eğitimi derslerinde sıkılmadan aktif katılımını sağlamak mümkün olacaktır.

KAYNAKÇA

- Acar, E., Dilekçi, U., Dalbudak, İ., ve Büyükelhan, E. (2023). Ortaöğretim öğrencilerinin beden eğitimi ve spor dersi etkinliklerindeki fair play davranışları. *Düzce Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 3(2), 163–170.
- Balçıkanlı, G. S. (2017). Yarışma sporlarının ahlaksal amacı. *Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi*, 8(1), 47–52.
- Balçıkanlı, G. S., ve Çar, B. (2021). Türkiye'de fair play ödülleri incelenmesi. *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 19(2), 95–108. <https://doi.org/10.33689/spormetre.872206>
- Bekman, M. (2022). Halkla ilişkiler uygulamalarında nicel araştırma yöntemi: İlişkisel tarama modeli. *Meriç Uluslararası Sosyal ve Stratejik Araştırmalar Dergisi*, 6(16), 238–258. <https://doi.org/10.54707/mericjournal.1147244>
- Boxill, J. (2003). The ethics of competition. In J. Boxill (Ed.), *Sport ethics: An anthology* (s.107–115). *Blackwell*.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., ve Demirel, F. (2013). Bilimsel araştırma yöntemleri (14. Baskı). *Pegem Akademi*.
- Çöllü, E. F., ve Öztürk, Y. E. (2013). Örgütlerde inançlar-tutumlar, tutumların ölçüm yöntemleri ve uygulama örnekleri bu yöntemlerin değerlendirilmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 16(2), 361–382.
- Erbaş, M. K., Ünlü, H., ve Kalemoglu-Varol, Y. (2015). Beden eğitimi dersi yatkınlık ölçeğinin Türkçe uyarlaması: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 115–126.
- Fredricks, J. A., ve Eccles, J. S. (2005). Family socialization, gender, and sport motivation and involvement. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 27(1), 3–31.
- Genç, N., Şen, H., ve Turunç, S. (2023). Beden eğitimi ve sporda fair play çalışmalarının incelenmesi. *Kilis 7 Aralık Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 7(2), 277–291.
- George, D., ve Mallery, M. (2010). SPSS for Windows step by step: A simple guide and reference (10. Baskı). *Pearson*.
- Gessmann, R. (1995). Fair play – Eine wichtige Erziehungsaufgabe und ihre Umsetzung im Sportunterricht. İçinde V. Gerhardt ve M. Laemmer (Ed.), *Fairness und Fair Play* (s. 138–155). *Academia-Verlag*.

- Gök, O., ve Sarıkol, E. (2023). Spor lisesi öğrencilerinin fair-play davranışlarının bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Yalova Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 2(1), 70–86.
- Görgüt, İ., ve Güzel, C. (2023). Sınıf öğretmenlerinin fair play kavramına ilişkin görüşleri. *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 21(2), 112–129. <https://doi.org/10.33689/spormetre.1232070>
- Güllü, M., ve Güçlü, M. (2009). Ortaöğretim öğrencileri için beden eğitimi dersi tutum ölçeği geliştirilmesi. *Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 3(2), 138–151.
- Gümüş, H., Saraçlı, S., Karakullukçu, Ö. F., Doğanay, G., ve Kurtipek, S. (2016). Ortaöğretim öğrencilerinde fair play kavramı. *International Journal of Sport Culture and Science*, 4(Özel Sayı 2), 430–438.
- Günay, N. (2013). Atatürk döneminde Türkiye'de beden eğitiminin gelişimi ve Gazi beden terbiyesi bölümü. *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 30(85), 73–92.
- Güven, Ö., ve Öncü, E. (2006). Beden eğitimi ve sporun sosyal gelişim üzerine etkileri. *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 4(1), 29–36. https://doi.org/10.1501/Sporm_00000000065
- Hideg, G. (2021). Fair play ve sportmenlik: Kavramsal bir analiz. *Spor Felsefesi Dergisi*, 18(1), 12–25.
- Hilland, T. A., Stratton, G., Vinson, D., ve Fairclough, S. (2009). The physical education predisposition scale: Preliminary development and validation. *Journal of Sports Sciences*, 27(14), 1555–1563.
- Karasar, N. (2020). Bilimsel araştırma yöntemi: Kavramlar, ilkeler, teknikler (35. Baskı) *Nobel*.
- Kavussanu, M. (2008). Moral behaviour in sport: A critical review of the literature. *International Review of Sport and Exercise Psychology*, 1(2), 124–138.
- Kavussanu, M., ve Boardley, I. D. (2009). The prosocial and antisocial behavior in sport scale. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 31(1), 97–117. <https://doi.org/10.1123/jsep.31.1.97>
- Koç, Y. (2013). Beden eğitimi ve spor dersinde fair play davranışlarının incelenmesi. *International Journal of Human Sciences*, 10(1), 1061–1072.
- Köklü, N. (1995). Tutumların ölçülmesi ve Likert tipi ölçeklerde kullanılan seçenekler. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 28(2), 81–93. https://doi.org/10.1501/Egifak_000000000615
- Kulaksızoğlu, A. (2002). Ergenlik psikolojisi (5. baskı). İstanbul: *Remzi Kitabevi*.

- Lumpkin, A., Stoll, S. K., ve Beller, J. M. (2003). Sport ethics: Applications for fair play. *McGraw-Hill*.
- Mahmutoğlu, A., Kaya, M., ve Demir, S. (2026). Spor bilimlerinde ahlak ve motivasyon ilişkisi. *Spor Bilimleri Dergisi*, 15(2), 120–135.
- Milliyet Gazetesi. (2015, 20 Kasım). Çocuğu ağlatmak mı centilmenlik mi? <https://www.milliyet.com.tr>
- Pehlivan, Z., ve Konukman, F. (2004). Fair-play kavramının geliştirilmesinde okul sporunun yeri ve önemi. *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 2(2), 49–53. https://doi.org/10.1501/Sporm_00000000028
- Shields, D. L., ve Bredemeier, B. J. (2007). Advances in sport morality research. *Human Kinetics*.
- Shields, D. L., ve Bredemeier, B. J. L. (1995). Character development and physical activity. *Human Kinetics*.
- Şahin, Ç., ve Batur, C. (2021). Temel eğitim kademesinde beden eğitimi ve spor dersine yönelik yapılmış çalışmaların incelenmesi. *İhlara Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 176–190. <https://doi.org/10.47479/ihead.910131>
- Şahin, M. (2018). Okul sporlarının öğrencilerin sosyal gelişimine etkisi. *Spor Bilimleri Dergisi*, 29(2), 45–53.
- Temel, A., Ekiz, M. A., ve Yıldırım, İ. (2021). Fair play davranışlarını sergileme sıklığı ölçeğinin geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Kilis 7 Aralık Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 4(2), 74–85.
- Trudeau, F., ve Shephard, R. J. (2008). Physical education, school physical activity, school sports and academic performance. *International Journal of Behavioral Nutrition and Physical Activity*, 5(10), 1–12.
- Vargas-Mendoza, N., Fregoso-Aguilar, T., Madrigal-Santillan, E., Morales-Gonzalez, A., ve Morales-Gonzalez, J. (2018). Ethical concerns in sport: When the will to win exceed the spirit of sport. *Behavioral Sciences*, 8(9), 78. <https://doi.org/10.3390/bs8090078>
- Yavrutürk, A. R. (2025). Ergenlik döneminde sporun psikolojik gelişim üzerindeki etkileri. *Göbeklitepe Eğitim ve Spor Bilimleri Dergisi*, 1(1), 59–73. <https://doi.org/10.70631/gesd.1628487>
- Yıldırım, İ. (2005). Fair play eğitiminde beden eğitiminin rolü. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 10(1), 3–16.
- Yıldırım, İ. (2007). Spor ve etik. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 12(1), 3–14.

- Yıldıran, İ. (2011). Fair play: Etimolojik, semantik ve tarihsel bir bakış. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 16(4), 3–18.
- Yıldıran, İ., ve Yetim, A. A. (1996). Orta öğretimde beden eğitimi dersinin öncelikli amaçları üzerine bir araştırma. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 1(3), 36–43.
- Yıldız, G. (2010). Ortaöğretim öğrencilerinin sportmenlik davranışlarının incelenmesi. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 12(1), 35–44.
- Yöndem, Z. D., ve Totan, T. (2007). Ergenlerde zorbalığın anne baba ve akran ilişkileri açısından incelenmesi. *Ege Eğitim Dergisi*, 8(2), 53–68.
- Yörükoğlu, A. (2000). Gençlik çağı: Ruh sağlığı ve ruhsal sorunlar (11. Baskı). *İstanbul: Özgür Yayınları*.
- Zsolt, R. (1983). Sportolók, sporterkölcsök. *Sport*.

EKLER

Ek 1 Kişisel Bilgi Formu

Sevgili öğrenciler

Bu form, beden eğitimi dersi ve fair play ile ilgili düşüncelerinizi belirlemek amacıyla hazırlanmıştır. Anket sonuçları bilimsel amaçlar için kullanılacaktır. Bu nedenle isim yazmanıza gerek yoktur. İstenilen bilgileri içtenlikle cevaplamanız, araştırmanın sağlıklı sonuç vermesi açısından önemlidir. Çalışmada gizlilik ve gönüllülük esas alınacaktır. Yardım katkılarınız için teşekkür ederim.

Cinsiyet – Kadın () Erkek ()

Lisanslı sporcu musunuz? – Evet () Hayır ()

Cevap evet ise branşınız nedir?

Kaç yıldır lisanslı sporcusunuz?

Okulunuzun spor takımlarında hiç yer aldınız mı? – Evet () Hayır ()

Beden eğitimi öğretmeninizin cinsiyeti nedir? – Kadın () Erkek ()

Beden eğitimi derslerinde ciddi bir yaralanma ya da sakatlık yaşadınız mı? – Evet () Hayır ()

Ailenizde sporla ilgilenen biri var mı? – Evet () Hayır ()

Derslerinizdeki başarınız sizce nasıl? – İyi düzeyde () Yetersiz düzeyde () Orta düzeyde ()

Kaçıncı sınıfsınız? – 9() 10() 11() 12()

Baba meslek? – Çalışmıyor() Memur() İşçi() Serbest meslek() Emekli()

Anne meslek? – Çalışmıyor() Memur() İşçi() Serbest meslek() Emekli()

Ek 2 Araştırmada Kullanılan Ölçekler

	Fair Play davranış sıklığı ölçeği	Hiçbir zaman	Bazen	Her zaman
1.	Kendi antrenörlerime başarılar dilerim.			
2.	Kendi takım arkadaşlarıma başarılar dilerim.			
3.	Seyircilerle selamlaşırım.			
4.	Karşılaşmanın sonucu ne olursa olsun, seyirciyi selamlarım.			
5.	Bir karşılaşmada sonuç ne olursa olsun hakemleri suçlarım.			
6.	Rakip takım arkadaşlarımı kötü sözlerle kızdırırım.			
7.	Fair play'e aykırı davranışlarda bulunan rakip takım oyuncularına sert tepki gösteririm.			
8.	Karşılaşmadaki kötü oyunumuz taraftarlarımızın fair play'e aykırı davranışlarına sebep olur.			
9.	Hak ettiğim halde oynatılmıyorsam, takımın kazanmasını istemem.			
10.	Okulun prestiji için faul yaparım.			
11.	Karşılaşmanın sonucu ne olursa olsun, rakip takım oyuncularını kutlarım.			
12.	Karşılaşmanın sonucu ne olursa olsun, rakip takım antrenörlerini kutlarım.			
13.	Rakip takım oyuncusuna verdiğim zarardan dolayı özür dilerim.			
14.	Rakip takım oyuncularına başarılar dilerim.			

Beden eğitimi dersine yatkınlık ölçeği	Kesinlikle Hayır	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Evet
1. Beden Eğitimi dersinde öğretilenler, bana önemli gelmiyor					
2. Beden Eğitimi dersinde, çok yetenekli olduğumu düşünmüyorum					
3. Beden Eğitimi dersinde öğretilenler, dersi ilgi çekici hale getiriyor.					
4. Beden Eğitimi dersindeki performansımdan memnunum.					
5. Beden Eğitimi dersinde, oldukça başarılı olduğumu düşünüyorum.					
6. Beden Eğitimi dersinde öğretilenlerin, bana bir faydası yok.					
7.Beden Eğitimi dersine katılma konusunda, kendime güveniyorum.					
8. Beden Eğitimi dersinde öğretilenler, benim için önemli değil.					
9.Beden Eğitimi dersine katılmak için, gerekli yeteneklere sahibim.					
10.Beden Eğitimi dersinde öğretilenler, dersi sevmemi sağlıyor.					
11.Beden Eğitimi dersinde öğretilenler, dersleri sıkıcı hale getiriyor.					

ETİK KURUL KARARI

T.C.
GÜMÜŞHANE ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ KURULU

Sayı : E-95674917-108.99-340991
Konu : Etik Kurul Onay

Sayın Prof. Dr. Mustafa KOÇ

"ORTAÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNİN BEDEN EĞİTİMİ DERSİNE YATKINLIĞININ, FAİR-PLAY DAVRANIŞI SERGİLEME SIKLIĞINA ETKİSİNİN İNCELENMESİ" konulu etik kurul başvurunuz, Gümüşhane Üniversitesi Bilimsel araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'nun **25/06/2025 tarih 2025/6 sayılı** toplantısında görüşülmüş olup; projenin yürürlükteki mevzuata uygun olduğuna oy birliği ile karar verilmiştir.
Bilgilerinize rica ederim.

Prof. Dr. Rıdvan ŞAHİN
Kurul Başkanı

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu : 0AUB-SY89-08BB

Belge Doğrulama Adresi : <https://www.turkiye.gov.tr/gumushane-universitesi-ebys>

Adres:
Telefon No : Fax No :
e-Posta : [Internet Adresi : http://www.gumushane.edu.tr/](http://www.gumushane.edu.tr/)
Kep Adresi : gumushaneuniversitesi@hs01.kep.tr

Bilgi İçin : Özge DEMİRAL
İşçi
Dahili No:

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı: Furkan Bayrak

Eğitim Bilgileri

Lisans: Samsun Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi

Yüksek Lisans: Gümüşhane Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı

Yabancı Dil

Orta düzey İngilizce

Bilimsel Faaliyetler ve Yayınlar

Bulunmamaktadır.

İş Deneyimi

Staj: Yamantürk Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi (Öğretmenlik Stajı)

Görev Yaptığı Kurum: Yeşiltepe Ortaokulu